

Tervise Arengu Instituut

National Institute for Health Development

Süstlavahetusteenuse külastajate HIV/AIDS-iga seotud riskikäitumine ja teadmised

Esma- ja korduv klientide võrdlev analüüs 2005

Lilia Lõhmus, Aire Trummal

Tallinn 2006

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. ÜLEVAADE UURIMUSE TEOSTAMISEST.....	4
2. SOTSIAAL-DEMOGRAAFILISED ANDMED.....	6
3. SÜSTLAVAHETUSPUNKTIDE KÜLASTAMINE	9
4. NARKOOTIKUMIDE SÜSTIMINE	16
5. SÜSTALDE JAGAMINE JA PUHASTAMINE	23
6. SEKSUAALPARTNERID JA KONDOOMI KASUTAMINE.....	26
7. TEADMISED HIV-I LEVIKUTEEDEST JA HIV TESTI TEGEMINE.....	31
8. RISKIRÜHMAD.....	34
KOKKUVÕTE	37

SISSEJUHATUS

2005. aastal teostati kolmandat korda süstlavahetusteenuse klientide küsitlemist võrdlemaks omavahel esma- ja korduvkülastajate andmeid. Järgnevas raportis esitatud 2005. aasta Tallinna ja Ida-Virumaa süstlavahetuse klientide andmeid võrreldakse olulisemate näitajate osas ka 2003. ja 2004. aastaga.

Tervise Arengu Instituudi (TAI) vahendusel toetatakse *Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria* (GFATM) Eesti programmi raames nelja mittetulundusühingut (MTÜ) teostamiseks narkomaanide nõustamist ja süstlavahetust. Nendeks on:

- Narva Narkomaanide ja Alkohoolikute Rehabilitatsioonikeskus "Sind ei jäeta üksi" (edaspidi NNARK),
- MTÜ "Me aitame Sind" (edaspidi MAS),
- AIDS-i Tugikeskus (edaspidi ATK),
- Convictus Eesti (edaspidi CE).

Süstlavahetuspunktides teostatakse narkomaanide nõustamist narkomaania, nakkushaiguste ja riskikäitumisega seotud teemadel, puhaste süstalde jagamist ja mustade vastuvõtmist, kondoomide ja teabematerjalide jagamist. Küsitluse teostamise perioodil, jaanuar-september 2005, oli NNARK-l kümme süstlavahetuspunkti (SVP), MAS-l viis punkti, ATK-l ja CE-l mõlemal kolm punkti. Seega tegutses kokku 15 SVP-d Ida-Virumaal ning 6 Tallinnas. 2005. aasta kolme esimese kvartali jooksul jagati süstlavahetuses üle 589 000 süstla ja 284 000 kondoomi. Kokku teostati SVP-desse narkomaanide poolt 54 165 külastust; nendest 1 737 olid esmakordsed külastused ehk uued kliendid. 2005. aasta viimasest kvartalist on GFATM programmi raames tegutsevate SVP-de arv suurenenud 24 punktile.

Esmakülastajate anketeerimist teostati kõigis 21 SVP-s ning korduvkülastajate küsitlemist 16 süstlavahetuspunktis. Analüüs põhineb 1 218 esmakülastaja ja 396 korduvkülastaja andmetel. Küsitluse eesmärgiks oli saada ülevaade sellest, millisel määral on süstlavahetuspunkte korduvalt külastanud klientide riskikäitumine ning teadmised HIV-i levikuteedest muutunud võrreldes esmakordsete klientidega. Andmete pidev kogumine ja analüüs antud valdkonnas aitab kaasa süstlavahetuse edasisele planeerimisele ja töö tulemuslikkuse hindamisele.

1. ÜLEVAADE UURIMUSE TEOSTAMISEST

Valimi moodustamine

Süstlavahetuspunktide esmakülastajatena küsitleti kõiki narkomaane, kes tulid SVP-sse esimest korda ning olid nõus ankeedile vastama. Kokku on analüüsitud 1 218 esmakülastaja andmeid.

Korduvkülastajate küsitlemiseks koostati kvootvalim iga SVP jaoks eraldi. Valimimahtude arvutamisel MTÜ-de lõikes on võetud aluseks 2005. aasta esimese poolaasta külastuste arv, mida on korrigeeritud vastavalt teadaolevale korduvkülastajate arvule. Valimi soolis-vanuselise struktuuri koostamiseks on aluseks võetud ankeeteeritud esmakülastajate soolis-vanuselist struktuur MTÜ-de lõikes 2005. aasta esimesel poolaastal.

Andmete kogumisel loeti korduvkülastajaks kõik kliendid, kes oma ütluse alusel või SVP töötajale teadaolevalt olid külastanud SVP-d varasemalt vähemalt ühel korral. Eesmärgiks oli küsitleda kokku 400 korduvklienti. Sealhulgas: ATK – 70 külastajat, CE – 97 külastajat, NNARK – 100 külastajat, MAS – 133 külastajat. Valimi üldine soolis-vanuseline struktuur on näidatud tabelis 1.

Tabel 1: Kvootvalimi soolis-vanuseline struktuur korduvkülastajate küsitlemiseks (n)

<i>Vanusrühm</i>	<i>kokku</i>	<i>mees</i>	<i>naine</i>
19-aastased ja nooremad	111	76	35
20-24-aastased	169	127	42
25-aastased ja vanemad	120	105	15
KOKKU	400	308	92

Andmete kogumine

Esmakülastajate küsitlemist teostasid kõik 4 teenuseosutajad kõigis SVP-des – kokku 21 süstvahetuspunktis. Käesolevas raportis on kasutatud esmakülastajate andmeid, mis on kogutud 9 kuu vältel – 2005. aasta jaanuarist septembrini.

Korduvkülastajate küsitlemist teostasid samuti kõik 4 teenuseosutajat. Korduvkülastajate küsitlemisel ei osalenud 5 SVP-d korduvkülastuste vähesuse tõttu antud punktides. Kokku küsitleti korduvkliente 16 SVP-s. Küsitlemisperiood kestis kuu aega – 22. augustist 18. septembrini 2005. aastal. Iga SVP küsitles oma küsitluskava alusel, kuhu oli märgitud küsitletavate vajalik soolis-vanuseline struktuur. Vahetult enne korduvkülastajate küsitlemise algust teostati SVP töötajatele instrueerimine ning neile jagati välja küsitlemise kava, juhend ja ankeedid.

Andmete kogumine toimus nii esma- kui korduvkülastajate puhul ankeetküsitluse alusel. Esmakülastajate ankeet koosnes 16 küsimusest ja korduvkülastajate ankeet 23 küsimusest. Mõlemad ankeedid on kooskõlastatud Tervise Arengu Instituudi juurde moodustatud süstivate narkomaanide töörühma poolt.

Nii esma- kui korduvkülastajate küsitlejateks olid SVP-de töötajad.

Küsitletute struktuur

2005. aasta kolme esimese kvartali jooksul küsitleti 1 218 esmakülastajat (vt tabel 2). Kõik täidetud ankeedid olid analüüsiks sobivad.

Tabel 2: Küsitletud esmakliendid teenuseosutajate lõikes

<i>Organisatsioon</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
ATK	215	17,7
CE	442	36,3
NNARK	189	15,5
MAS	372	30,5
KOKKU	1218	100,0

Korduvkülastajate küsitlemisel koguti andmeid 396 külastaja kohta. Küsitletute soolis-vanuseline struktuur erineb mõnevõrra koostatud kvootvalimist, kuna küsitlemise aluseks olnud valimist ei peetud täielikult kinni (vt tabel 3). Siiski ei ole erinevused nii suured, et see takistaks edasist võrdlevat analüüsi.

Tabel 3: Küsitletud korduvkülastajate soolis-vanuseline struktuur võrrelduna kvootvalimiga (n)

<i>Organisatsioon</i>	<i>Vanusrühm</i>	<i>mees</i>		<i>naine</i>		<i>KOKKU</i>	
		<i>valim</i>	<i>tulemus</i>	<i>valim</i>	<i>tulemus</i>	<i>valim</i>	<i>tulemus</i>
ATK	19-aastased ja nooremad	9	9	6	6	15	15
	20-24-aastased	18	18	6	6	24	24
	25-aastased ja vanemad	28	27	3	4	31	31
CE	19-aastased ja nooremad	24	23	7	7	31	30
	20-24-aastased	23	24	5	6	28	30
	25-aastased ja vanemad	31	29	7	9	38	38
NNARK	19-aastased ja nooremad	30	30	12	11	42	41
	20-24-aastased	28	28	9	8	37	36
	25-aastased ja vanemad	21	21	-	1	21	22
MAS	19-aastased ja nooremad	13	13	10	10	23	23
	20-24-aastased	58	59	22	18	80	77
	25-aastased ja vanemad	25	24	5	5	30	29
KOKKU		308	305	92	91	400	396

Andmete analüüs

Põhiliselt on andmeid analüüsitud esma- ja korduvkülastajate lõikes. Oluliste erinevuste puhul on andmed esitatud ka sugude, vanusgruppide, piirkondade ja teenuseosutajate lõikes. Rahvusrühmi (mitte-eestlased ja eestlased) on eestlaste vähese osakaalu tõttu võimalik eristada vaid esmakülastajate puhul, mistõttu ei ole rahvuste lõikes andmeid analüüsitud.

Vanusgruppide kaupa analüüsi teostamiseks on vastajad jaotatud kolme gruppi:

- 1) 19-aastased ja nooremad;
- 2) 20-24-aastased;
- 3) 25-aastased ja vanemad.

Teenuseosutajate asukoha alusel on vastajad jaotatud kaheks grupiks:

- 1) Tallinn (ATK ja CE kliendid);
- 2) Ida-Virumaa (NNARK ja MAS kliendid).

SVP esma- ja korduvkülastajaid võrdlevat analüüsi teostati esmakordselt 2003. aastal kogutud andmete põhjal. Andmekogumise meetodid ja ankeedi põhiküsimused on olnud samad 2003., 2004. ja 2005. aastal. Seetõttu on raportis olulisemate näitajate osas välja toodud ka erinevused kolme aasta andmete vahel. Kõige kolme aasta andmeid on võimalik võrrelda NNARK ja MAS-i puhul. ATK punktides küsitleti 2004. aastal korduvkülastuste vähesuse tõttu 20 korduvklienti, mis ei võimalda antud aasta andmete korrektset võrdlemist teiste küsitlusaastatega. CE puhul teostati korduvkülastajate küsitlemist esimest korda 2004. aastal, kuna organisatsioon alustas süstlavahetusega 2003. aasta oktoobris.

Andmeanalüüsis on kasutatud statistilise andmetöötluse paketti SPSS10.0. Andmete kirjeldamiseks kasutatakse tunnuste jaotumist, mis on välja toodud sagedustabelitega ning keskmist näitajat (mis iseloomustab tunnuse üldist taset). Mitme tunnuse ühisjaotusi on kirjeldatud risttabelite abil. Gruppide vaheliste erinevuste hindamiseks on kasutatud χ^2 (hii-ruutu) ja keskmiste hinnangute hindamiseks t-testi. Erinevus loeti oluliseks, kui olulisuse tase $\alpha \leq 0,05$. Kahe tunnuse vahelise seose olulisust ja tugevust kontrolliti Spearmani astakorrelatsiooni kordajaga ρ (rho), kusjuures $-1 \leq \rho \leq 1$. Mida suurem (kas positiivne või negatiivne) on Spearmani kordaja, seda tugevam on tunnuste vaheline seos.

2. SOTSIAAL-DEMOGRAAFILISED ANDMED

Raporti teises peatükis antakse ülevaade valimi soolis-vanuselist ja rahvuslikust koosseisust ning seotusest töö ja/või õpingutega.

Sugu ja vanus

Sarnaselt eelnevatele küsitlusaastatele on valdav enamus SVP klientidest mehed – veidi enam kui kolmveerand. Naised moodustavad seega küsitletutest neljandiku.

SVP klientide keskmine vanus on 23,0. Võrreldes meestega on naised nooremad - keskmine vanus esmakülastajate seas vastavalt 23,4 ja 21,5. Kuna valim oli moodustatud esmakülastajate andmete baasil erinevad vanuse poolest samavõrra ka SVP-sid korduvalt külastavad mehed ja naised (vt tabelid 4 ja 5). 21 esmaklienti ei märkinud ankeeti oma vanust või sugu.

Tabel 4: Esmaklientide soolis-vanuseline struktuur

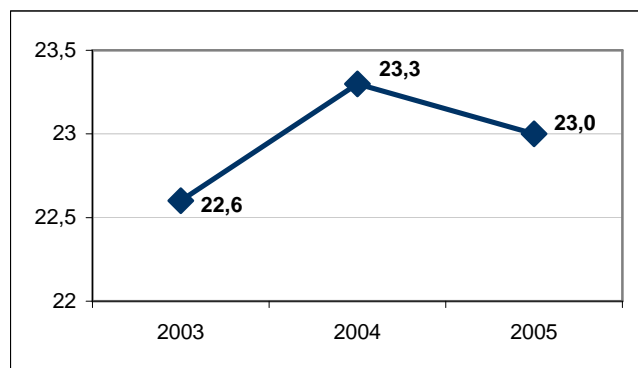
Vanusgrupp	mehed		naised		kokku	
	n	%	n	%	n	% valimist
19-aastased ja nooremad	209	67,6	100	32,4	309	25,8
20-24-aastased	391	76,7	119	23,3	510	42,6
25-aastased ja vanemad	327	86,5	51	13,5	378	31,6
keskmine vanus	23,4(±0,2)		21,5(±0,3)		23,0(±0,2)	
KOKKU	927	77,4	270	22,6	1197	100,0

Tabel 5: Korduvklientide soolis-vanuseline struktuur

Vanusgrupp	mehed		naised		kokku	
	n	%	n	%	n	% valimist
19-aastased ja nooremad	75	68,8	34	31,2	109	27,5
20-24-aastased	129	77,2	38	22,8	167	42,2
25-aastased ja vanemad	101	84,2	19	15,8	120	30,3
keskmise vanus	23,4(±0,3)		21,8(±0,5)		23,0(±0,3)	
KOKKU	305	77,0	91	23,0	396	100,0

Tallinnas esimest korda SVP-sid külastanud kliendid on vanemad kui Ida-Virumaal – keskmine klientide vanus vastavalt 23,7(±0,3) ja 22,2(±0,2).

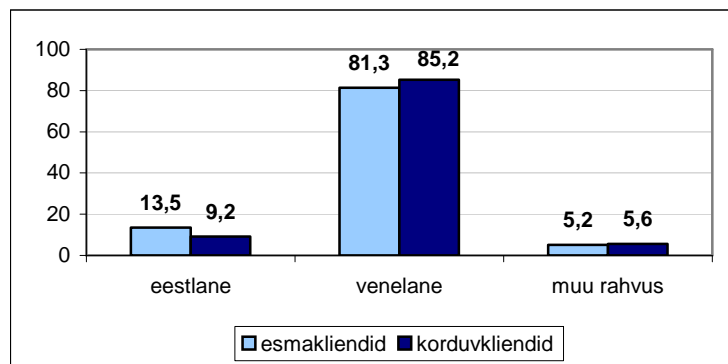
Kolme küsitlusaasta andmetest ilmneb, et võrreldes kahe hilisema aastaga olid 2003. aastal esmakliendid mõnevõrra nooremad (vt joonis 1).

Joonis 1: Esmaklientide keskmine vanus 2003-2005

Rahvus

Sarnaselt kahe varasema küsitlusaastaga moodustavad klientide seas suurima rahvusgrupi (üle kaheksakümne protsendi) venelased. Eestlaseid on klientuuri hulgas kümnendiku jagu ning muust rahvusest külastajaid umbes 5% (vt joonis 2).

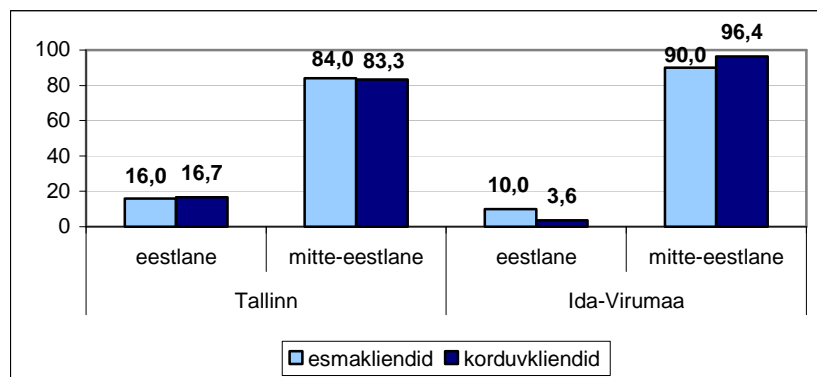

Joonis 2: Klientide rahvuslik koosseis (%)

Esmakülastajate seas olid muudest rahvustest esindatud armeenlane (n=1), aserbaidžaan (n=1), grusiinlane (n=2), juut (n=1), leedulane (n=3), lätlane (n=1), mustlane (n=4), poolakas (n=2), soomlane (n=5), tatarlane (n=4), ukrainlane (n=23), valgevenelane (n=6). Korduvkülastajate seas

olid muudest rahvustest esindatud juut (n=1), leedulane (n=2), lätlane (n=1), sakslane (n=2), soomlane (n=1), tatarlane (n=7), ukrainlane (n=4), valgevenelane (n=3).

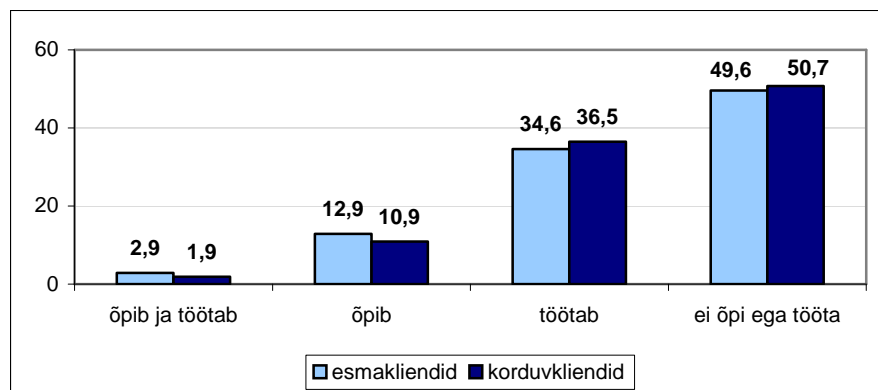
Nagu varasematel aastatel, erineb ka 2005. aastal klientide rahvuslik koosseis piirkonniti nii esmakordsete kui ka korduvklientide seas. Võrreldes Ida-Virumaaga on Tallinnas enam eestlasi. Tallinnas on eestlaste osahulk veidi alla viiendiku ning Ida-Virumaal kümnendik või alla selle (vt joonis 3).

Joonis 3: Klientide rahvuslik koosseis piirkondade kaupa (%)

Tegevusala

Kõige suurem osa moodustavad need kliendid, kes ei õpi ega tööta – pooled vastanutest. Veidi üle kolmandiku on töötavaid inimesi ja kümnendik õpivad. Paari protsendi jagu on neid, kes tegelevad korraga nii õppimisega kui ka töötamisega (vt joonis 4). Samasugust tendentsi võis märgata ka eelnevatel küsitlusaastatel.

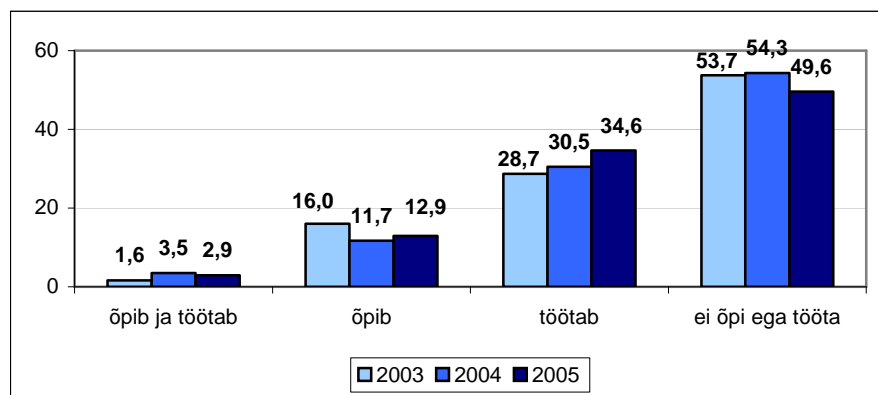

Joonis 4: Klientide tegevusalad (%)

2004. aastal tuli rahvusgruppide lõikes erinevus esile esmaklientide hulgas, kus mitte-eestlaste hulgas oli kümnendiku võrra rohkem neid, kes ei õppinud ega töötanud. 2005. aastal rahvuste vahel erinevus puudub.

Piirkondlikult tuleb erinevus esile esmaklientide seas. Võrreldes Ida-Virumaaga on Tallinna SVP-de külastajate hulgas oluliselt vähem neid, kes ei õpi ega tööta – osakaalud vastavalt 55% ja 45%. Muude gruppide osas piirkondlike erinevusi esile ei kerki.

Kolme küsitlusaasta võrdluses tuleb esile, et süstlavahetuse klientide hulgas on mõne protsendi võrra vähenenud töötute osakaal ning tõusnud töötavate inimeste osahulk. Selgemalt tuleb see esile esmaklientide andmetes (vt joonis 5).

Joonis 5: Esmaklientide tegevusala 2003-2005 (%)

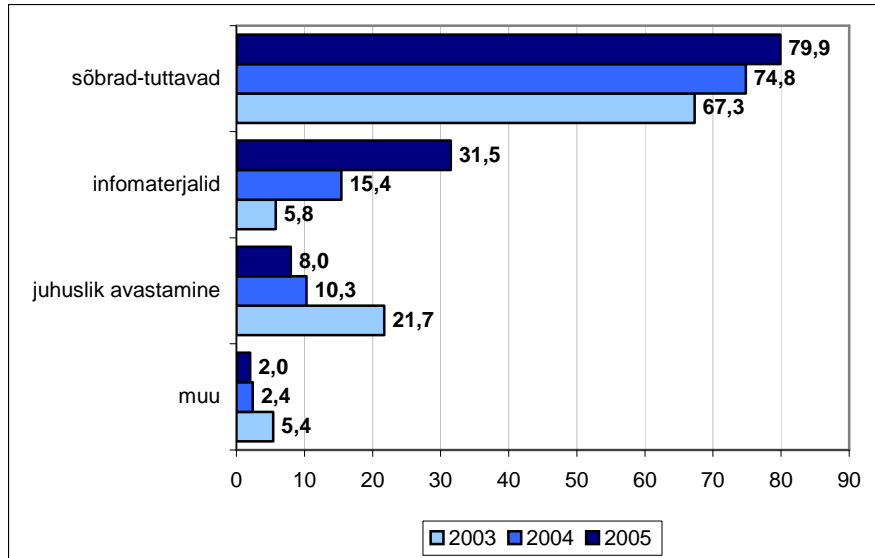
3. SÜSTLAVAHETUSPUNKTIDE KÜLASTAMINE

Kolmandas peatükis antakse korduvkülastajate andmete baasil ülevaade sellest, kui kaua on punktide külastajad olnud kaasatud süstlavahetusprogrammi, kui sageli nad punkte külastavad ning millisel hulgal on neile süstlaid ja kondome jagatud. Esmakülastajate andmed näitavad, millistest kohtadest on narkomaanid saanud teavet süstlavahetuse kohta.

Informatsioon SVP-de kohta

Läbi kolme küsitlusaasta on kõige olulisemaks teabeallikaks sõbrad-tuttavad ning nende osatähtsus on aasta-aastalt tõusnud. Kui 2003. aastal oli SVP-de kohta sõpradelt-tuttavatelt kuulunud 2/3 küsitletutest, siis 2005. aastal enam kui kolmveerand. Iga aastaga on järjest olulisemaks muutunud infomaterjalid – 2005. aasta näitaja on kaks korda suurem 2004. aasta näitajast. Ehk viimasel küsitlusperioodil on 1/3 vastajatest saanud süstlavahetuse kohta teavet infomaterjalidest. Oluliselt on vähenenud juhuslik punktide avastamine (vt joonis 6).

Lisaks etteantud vastusevariantidele märkisid 2005. aasta esmakülastajad, et on süstlavahetuse kohta saanud infot apteegist, arstilt, vabatahtlikelt, televiisorist, internetist, töö juurest, vanglast, infopunktist ja vanematelt.

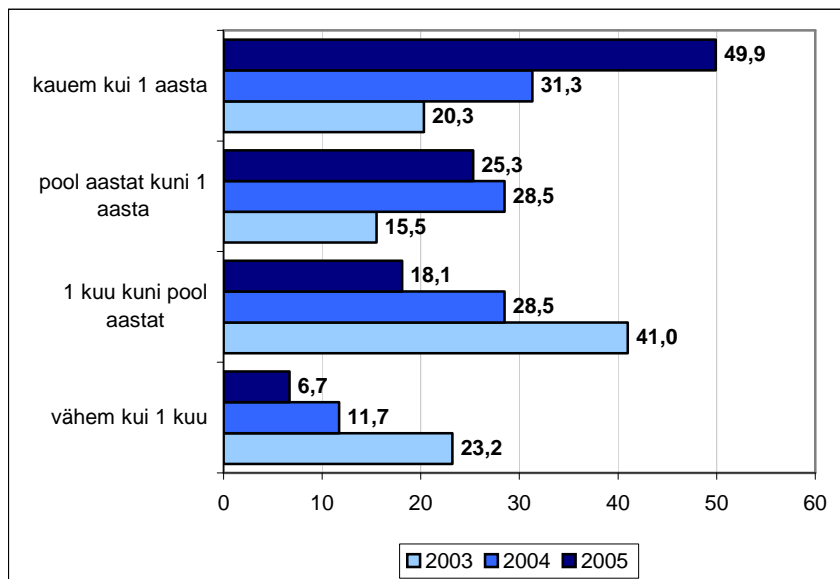

Joonis 6: Esmaklientide infokanalid SVP-de kohta teabe saamisel 2003-2005 (%)

Sarnaselt 2004. aastaga tuleb esile piirkondlik erinevus. Võrreldes Ida-Virumaaga on Tallinna küllastajate seas olulisemaks teabeallikaks sõbrad-tuttavad ning vähem saadakse informatsiooni infomaterjalidest. Tallinna klientidest on tutvuskonnalt SVP-de kohta infot saanud 87%, Ida-Virumaa küllastajatest 72%. Tallinna esmaklientidest on infomaterjalidest SVP-de kohta kuulnud alla kümnendiku, Ida-Virumaal ligi 2/3.

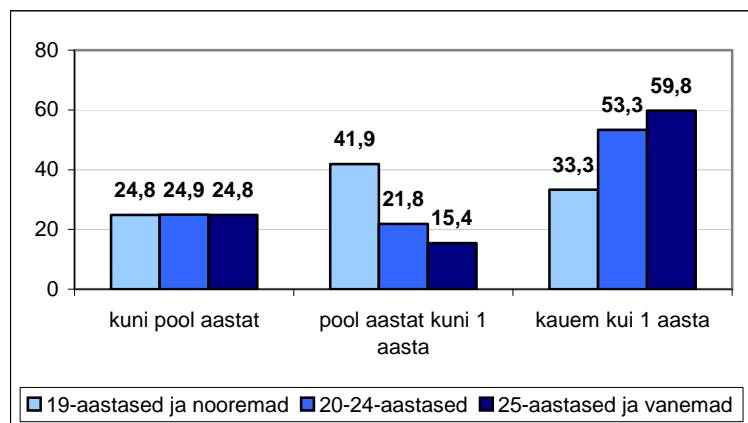
SVP küllastamise periood ja sagedus

Kolme küsitlusaasta jooksul on pikenenud SVP-de kliendiks olemis periood. Vähenenud on nende korduvklientide osahulk, kes on süstlaveatust küllastanud alla ühe kuu või vahemikus 1-6 kuud. Ning oluliselt on suurenenud korduvküllastajate hulgas nende osakaal, kes on SVP-des käinud vahemikus 6-12 kuud või enam kui aasta. 2005. aastal märgivad pooled korduvküllastajad, et on süstlavahetuse klientideks olnud üle ühe aasta (vt joonis 7).

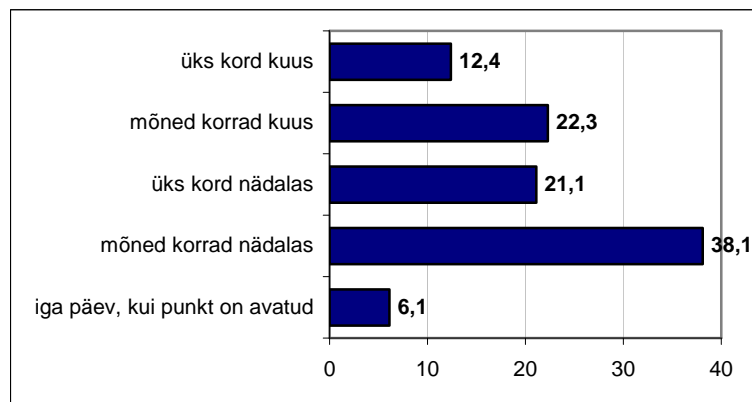
Joonis 7: SVP-de küllastamise periood 2003-2005 (%)

Vanusgruppides andmeid analüüsid on näha, et vanemad kliendid on külastanud SVP-sid kauem. Kui 19-aastaste ja nooremate hulgas on 1/3 jagu neid, kes on süstlavahetuses käinud üle aasta, siis vanemates vanusrühmades üle poole vastanutest (vt joonis 8). Sarnane trend ilmnes ka 2003. ja 2004. aastal.

Joonis 8: SVP-de külastamise periood vanusgruppide lõikes (%)

2/3 korduvkülastajatest on küsitlusele eelnenud kuu jooksul külastanud SVP-sid vähemalt üks kord nädalas. Üle neljakümne protsendi teeb seda mitu korda nädalas. Viiendiku jagu on olnud neid, kes külastavad punkte mõned korrad kuus ning kümnendik klientidest teeb seda üks kord kuus (vt joonis 9). Sarnane külastussagedus on ilmnenu ka varasematel aastatel.

Joonis 9: SVP-de külastamise sagedus viimase kuu aja jooksul (%)

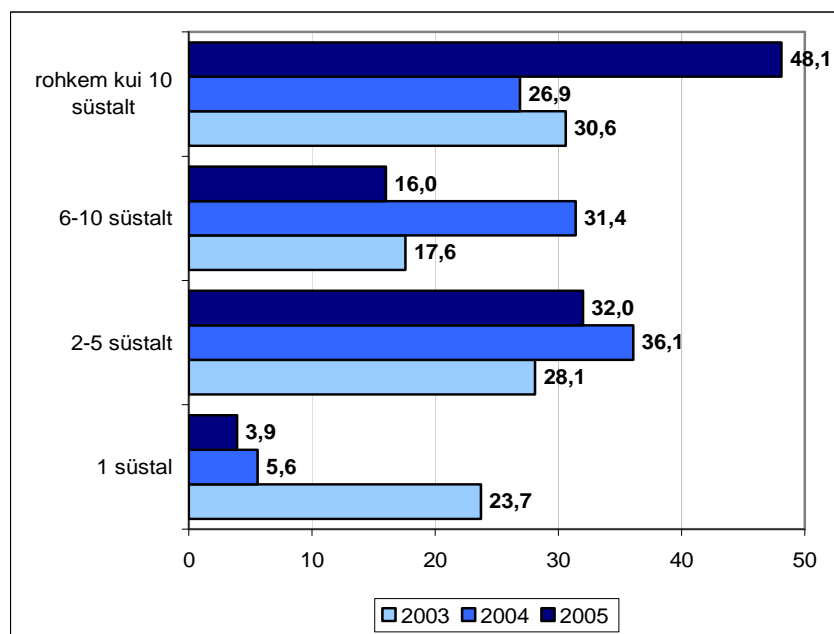
Vanusgrupiti tulevad erinevused esile nende hulgas, kes külastavad punkte mõned korrad nädalas või üks kord nädalas:

- 20-24-aastaste seas on 19-aastaste ja noorematega võrreldes oluliselt vähem neid, kes külastavad SVP-sid mõned korrad nädalas – osakaalud vastavalt 31% ja 48%. 25-aastaste ja vanemate näitaja on 39%.
- 20-24-aastaste seas on 25-aastaste ja vanematega võrreldes oluliselt rohkem neid, kes külastavad SVP-sid üks kord nädalas – osakaalud vastavalt 29% ja 14%. 19-aastaste ja nooremate näitaja on 17%.

Piirkondlikult ilmneb, et Tallinnas on oluliselt enam neid, kes külastavad süstlavahetust iga päev, kui see on avatud – Tallinnas 11% ja Ida-Virumaal 2% klientidest.

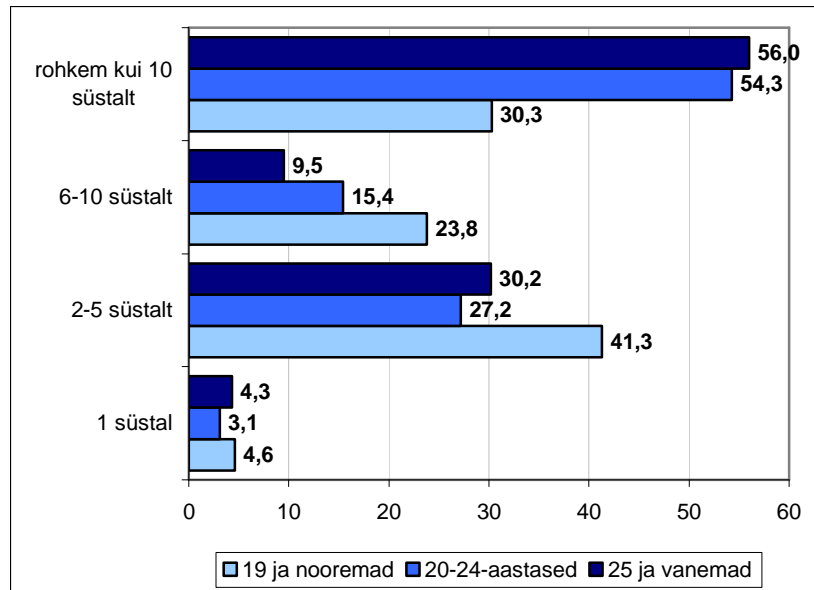
Uute süstalde saamine

Võrreldes varasemate aastatega on 2005. aastal punkte külastavatele narkomaanidele jagatud korraga rohkem süstlaid. Ligi pooled korduvklientidest on saanud küsitlusele eelnenud kuu jooksul ühel külastusel rohkem kui 10 süstalt. Varasematel aastatel on korraga nii suurel hulgal süstlaid saanud vähem kui kolmandik vastajatest. 2004. aastal langes 2003. aastaga võrreldes järsult nende klientide osakaal, kellele anti külastusel vaid üks süstal. Samas suurusjärgus ehk tugevalt alla kümnendiku on taoliselt vastajaid ka 2005. aastal. 2004. aasta andmetega võrreldes on vähenenud korraga 6 -10 süstalt saanud klientide osakaal (vt joonis 10).

Joonis 10: Ühel külastusel saadud süstalde arv viimasel kuul 2003-2005 (%)

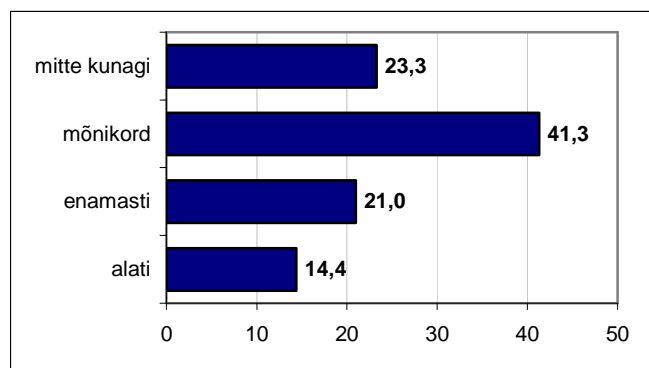
Vanusrühmade lõikes erinevad teistest korduvklientidest mõnevõrra noorimad, kellele on jagatud ühel külastusel vähem süstlaid. 19-aastaste ja nooremate seas on kõige enam neid, kes on küsitlusele eelnenud kuu jooksul saanud korraga 2-5-süstalt. Võrreldes 25-aastaste ja vanematega on noorimas grupis enam ka 6-10 süstalt saanud vastajaid. Samas on antud vanusrühmas üle kahekümne protsendi vähem neid, kes on korraga SVP-st saanud üle kümne süstla (vt joonis 11). Sarnane tendents tuli esile ka 2004. aastal.

Joonis 11: Ühel külastusel saadud süstalde arv viimasel kuul vanusgruppide lõikes (%)

Võrreldes Tallinnaga on Ida-Virumaal külastajatele jagatud korraga suurem hulk süstlaid. Tallinna korduvklientide seas on oluliselt rohkem neid, kellele on küsitlusele eelnen kuu jooksul antud korraga 1 süstalt või 2-5 süstalt – osakaalud 7% ja 1% (Ida-Virumaal vastavalt 40% ja 26%). Samas Ida-Virumaal on oluliselt enam selliseid külastajaid, kellele on antud korraga rohkem kui 10 süstalt – 58% (Tallinnas 35%).

Sarnaselt varasematele aastatel on ka 2005. aastal kolmveerand SVP-de korduvkülastajatest võtnud süstlaid ka oma kaaslastele. Kõige enam on nende hulgas kliente, kes on seda viimase kuu aja jooksul teinud mõnel korral (vt joonis 12).

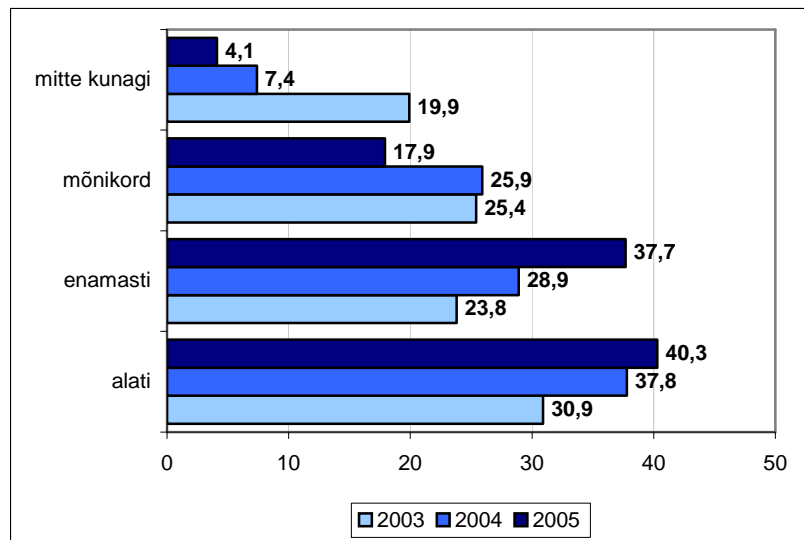
Joonis 12: Kaaslastele süstalde võtmise sagedus viimase kuu jooksul (%)

Vanusgrupiti andmeid analüüsid tuleb esile, et mida vanemad on kliendid, seda enam nad võtavad süstlaid ka oma kaaslastele. 25-aastastest ja vanematest on küsitlusele eelnenud kuu jooksul seda teinud 84%. Antud vanusrühm erineb oluliselt 19-aastastest ja noorematest, kellest on süstlaid oma kaaslastele võtnud 67%. 20-24-aastaste seas on antud näitaja 78%. Varasematel küsitlusaastatel pole sellist tendentsi esile tulnud.

Piirkondlikult ilmneb, et võrreldes Ida-Virumaaga võtavad Tallinna SVP-de kliendid tunduvalt enam kaasa süstlaid ka oma tuttavatele – osakaalud vastavalt 65% ja 91%.

Kasutatud süstalde tagastamine

Aasta-aastalt tuuakse üha enam kasutatud süstlaid SVP-desse tagasi. Küsitletud korduvklientidest üle kolmveerandi märgivad, et on viimase kuu aja jooksul kasutatud süstlaid tagasi toonud kas alati või enamasti. 2004. aastal oli selliselt vastajaid kokku 2/3 ning 2003. aastal veidi üle poole. Võrreldes 2003. aastaga vähenes 2004. aastal üle kahe korra nende korduvküllastajate hulk, kes ei toonud SVP-desse kasutatud süstlaid kunagi tagasi. 2005. aastal on selliseid kliente ligi viis korda vähem kui kaks aastat tagasi (vt joonis 13).

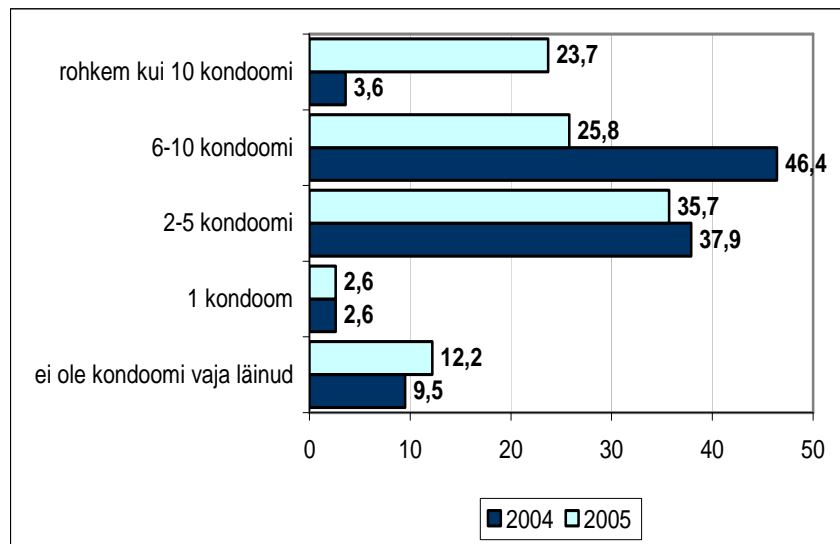

Joonis 13: Kasutatud süstalde tagastamise sagedus viimase kuu jooksul 2003-2005 (%)

Tallinn ja Ida-Virumaa eristuvad omavahel nende klientide osas, kes tagastavad süstlaid alati ja enamasti. Tallinnas on oluliselt rohkem korduvküllastajaid, kes toovad kasutatud süstlaid tagasi alati – 45% (Ida-Virumaal 37%). Ida-Virumaal on oluliselt rohkem neid, kes teevad seda enamasti - 44% (Tallinnas 29%).

Kondoomide saamine

Esimest korda küsiti korduvklientidelt SVP ühel külaskorral saadud kondoomide arvu 2004. aastal. Antud aastaga võrreldes on 2005.-ndal palju rohkem neid, kes on küsitlusele eelnenud kuu jooksul saanud süstlavahetusest korraga rohkem kui 10 kondoomi ning vähem neid, kes on saanud 6-10 kondoomi (vt joonis 14).

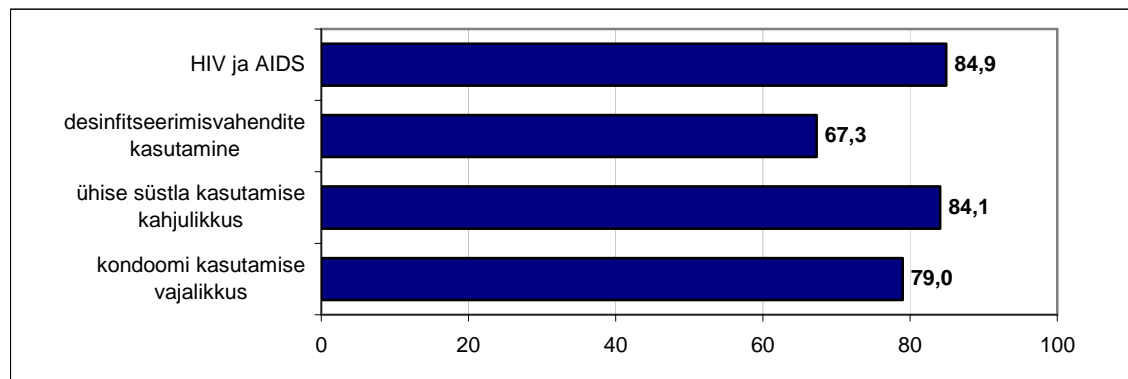
Joonis 14: Ühel külastusel saadud kondoomide arv viimasel kuul 2003-2005 (%)

Vanusgruppide kaupa tuleb esile, et 20-24-aastaste seas on kõige enam neid, kellele jagati ühel külastusel rohkem kui 10 kondoomi (32%). Statistiliselt oluline erinevus ilmneb võrdluses kõige noorema vanusrühmaga, kus antud näitaja on 14% (25-aastaste ja vanemate grupis 21%). Kõige vanemas vanusrühmas on rohkem neid, kes märkisid, et ei vajanud küsitlusele eelnenud kuul kondoomi – 21%. Oluliselt erinevad nad 20-24-aastastest, kelle seas on taoliselt vastanuid 6% (19-aastaste ja nooremate hulgas 13%).

Piirkonniti ilmneb, et sarnaselt 2004. aastaga on Ida-Virumaa klientidele oluliselt rohkem kondoomi jagatud. Ida-Virumaa SVP-de korduvkülastajatest on ühe külastuse jooksul rohkem kui 10 kondoomi saanud 33%, Tallina klientidest 10%. Ida-Virumaa küsitletute seas ei esine selliseid vastajaid, kes oleks saanud korraga ühe kondoomi, Tallinnas on see näitaja 6%. Sarnaselt 2004. aastaga on Tallinna klientide seas oluliselt enam neid, kes ei ole küsitlusele eelnenud kuu jooksul kondoomi vajanud – 23%. Ida-Virumaal on antud näitaja 4%.

Nõustamine SVP-des

2004. aastal küsiti korduvkliendilt esmakordselt, millistest teemadest on süstlavahetuse töötajad nendega rääkinud. Ankeedis oli välja pakutud neli teemat, mis on toodud joonisel 15. 2005. aastal on teistest mõnevõrra vähem käsitletud desinfitseerimisvahendite teemat. Eelmise küsitlusaastaga võrreldes ei ole olulisi muutusi toimunud. 1% küsitletutest antud küsimusele ei vastanud.

Joonis 15: Teemad, millest SVP töötajad on korduv klientidele rääkinud (%)

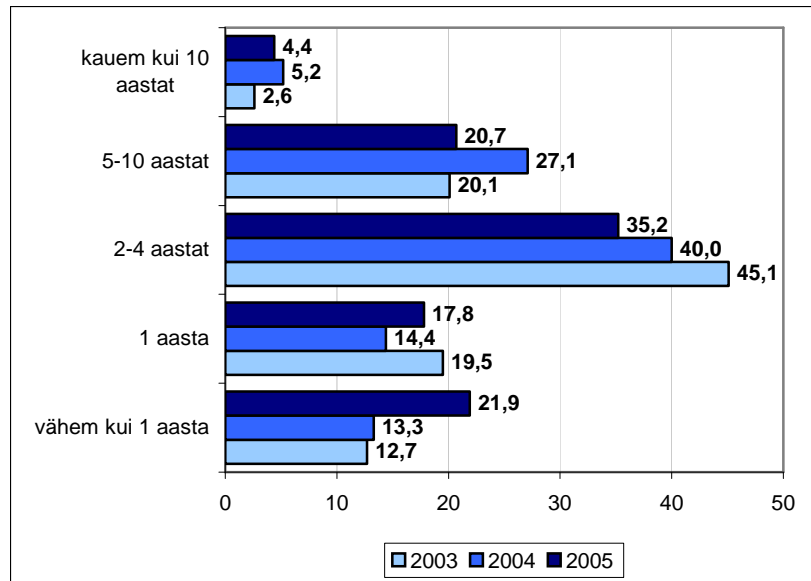
4. NARKOOTIKUMIDE SÜSTIMINE

Järgnevad andmed kirjeldavad SVP-de külastajate narkootikumide süstimise perioodi, sagedust ja süstitavaid narkootikume. Esimese näitaja kohta küsiti esmaklientidelt ning teise kahe kohta korduvkülastajatelt.

Narkootikumide süstimise periood

Nii nagu kahel varasemal aastal, on ka käesoleval küsitluskorral kõige enam neid esmakülastajaid, kes on süstinud narkootikume 2-4 aastat. Aasta-aastalt on sellise süstimise staažiga esmaklientide osakaal aga mõnevõrra vähenenud (5% ulatuses igal aastal). Oluliselt on suurenenud narkomaanide osakaal, kes on süstinud vähem kui aasta – varasemalt oli selliste külastajate osakaal umbes kümnendik, 2005. aastal aga viiendik.

Võrreldes 2003. aastaga on kahel viimasel aastal klientide seas mõnevõrra rohkem kauem kui 10 aastat narkootikume süstinud. 2003. ja 2005. aastast eristub 2004. aastast selle poolest, et esmaklientide seas oli oluliselt vähem 1-aastase süstimisstaažiga narkomaane ja oluliselt rohkem 5-10 aastat narkootikume süstinud külastajaid (vt joonis 16).

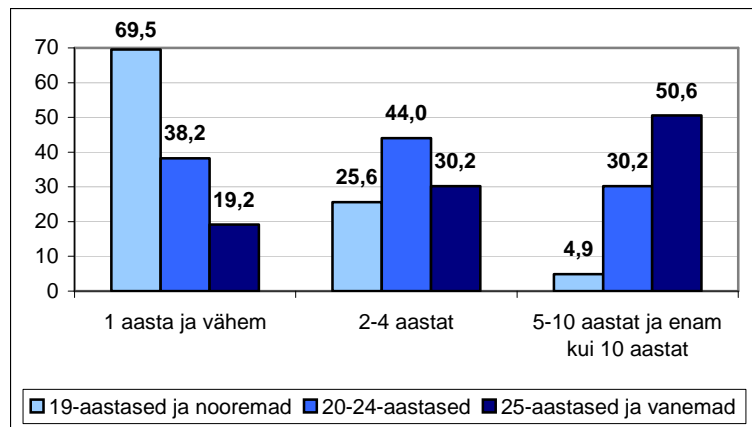

Joonis 16: Esmaklientide narkootikumide süstimise periood 2003-2005 (%)

Sarnaselt varasemate aastatega on meessoost klientidel esmakordsel SVP külastusel selja taga pikem narkootikumide süstimise periood kui naistel. Meeste seas on 5 aastat ja kauem süstinud 28%, naiste hulgas 15%. Samas on naiste seas üks aasta ja vähem süstinud 47% ja meeste hulgas 38%.

Võrreldes kolme aasta andmeid selgub, et naiste puhul tulevad muutused esile nende osas, kes on süstinud 5-10 aasta või üle 10 aasta. Kui 2004. aastal oli selliseid naissoost kliente kokku 24%, siis 2005. aastal umbes kümnendiku võrra vähem (langenud 2003. aasta tasemele). Meeste puhul tuleb selgemalt esile, et kolme aasta jooksul on vähenenud küllastajate esmakordsele SVP-sse pöördumisele eelnenud süstimise periood. Kui 2003. ja 2004. aastal on üks aasta ja vähem süstinud neljandik, siis 2005. aastal üle kolmandiku. Aasta-aastalt on vähenenud 2-4 aastat süstimisega tegelenud esmaklientide osakaal (2003 – 47%, 2004 – 41%, 2005 – 34%). Viis aastat ja kauem süstinud meeste puhul esineb analoogiline trend naiste andmetega, kus 2005. aastal on võrreldes 2004. aastaga vähenenud sellise süstimisstaažiga klientide osakaal samale tasemele 2003. aastaga.

Vanuse kasvades suureneb kauem narkootikumide süstinute osakaal. 19-aastaste ja nooremate seas on teiste vanusrühmadega võrreldes mitu korda rohkem neid, kes on süstinud üks aasta või vähem. 20-24-aastastest klientidest üle neljakümne protsendi on süstinud narkootikumide 2-4 aastat. Oluliselt erinevad nad nii noorematest kui vanematest, kelle seas on alla kolmandiku nii kaua süstinud. 25-aastaste ja vanemate grupis on kõige enam neid, kes on enne SVP külastamist narkootikumide süstimisega tegelenud 5-10 aastat või üle kümne aasta – kokku pool vastanutest. Noorimate hulgas on selliseid üle kümne korra ja keskmises vanusrühmas ligi kaks korda vähem (vt joonis 17). Sarnased tendentsid ilmnid ka varasematel küsitlusaastatel.

Joonis 17: Esmaklientide narkootikumide süstimise periood vanusgruppide lõikes (%)

Kolme küsitlusaasta jooksul ei ole muutunud vaid vanimate esmaklientide andmed. Kahes nooremas vanusrühmas on toimunud järgmised muutused:

- 19-aastaste ja nooremate puhul on võrreldes kahe eelmise aastaga 2005.-ndal suurenenud 1 aasta või vähem süstinute osakaal ning vähenenud 2-4 aastat süstimisega tegelenud narkomaanide hulk. 5-aastat ja kauem süstinud narkomaanide osakaal on tõusnud 2004. aastal ning sellega võrreldes viimasel küsitluskorral samaks jäänud.
- 20-24-aastaste puhul on 1 aasta ja vähem süstimisega tegelenud narkomaanide osakaal tõusnud võrreldes kahe varasema aastaga. Aasta-aastalt on vähenenud 2-4 aastat süstinute osahulk. 5 aastat ja kauem süstimisega tegelenud narkomaanide osakaal oli suurem 2004. aastal, käesolevaks aastaks on see langenud 2003. aasta tasemele (vt tabel 6).

Tabel 6: Esmaklientide narkootikumide süstimise periood 2003-2005, kaks nooremat vanusrühma (%)

Periood	19-aastased ja nooremad			20-24-aastased		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
1 aasta ja vähem	61,1	57,1	69,5	27,0	20,0	38,2
2-4 aastat	37,1	38,8	25,6	56,6	51,2	44,0
5-10 aastat ja enam kui 10 aastat	1,8	4,1	4,9	16,4	28,8	17,8
KOKKU	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

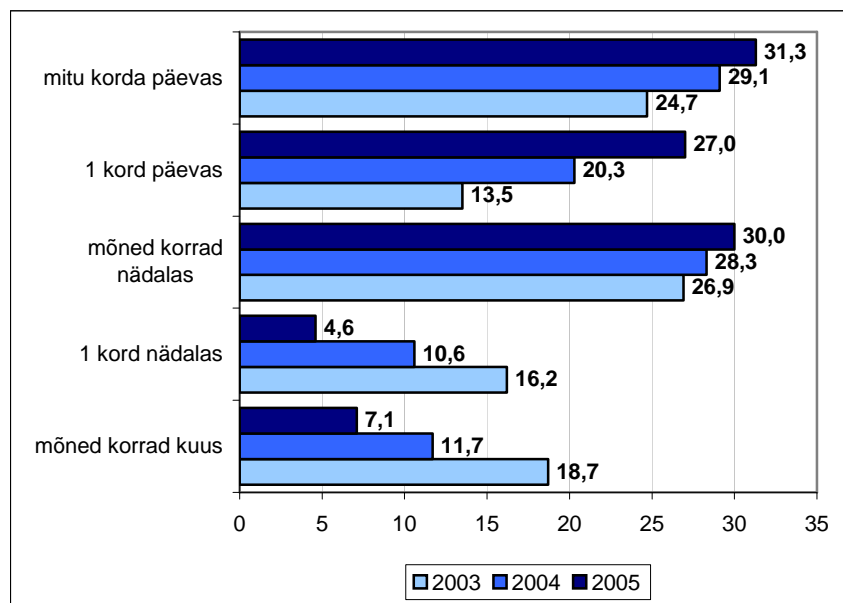
Piirkondade lõikes andmeid analüüsid tuleb esile, et Tallinna kliendid on enne SVP esmakordset külastamist kauem narkootikumide süstimisega tegelenud kui Ida-Virumaa kliendid. Sarnane trend on tulnud esile ka varasematel aastatel. Tallinna esmakülastajate seas on oluliselt enam 5 aastat ja kauem narkootikume süstinud – 32% (Ida-Virumaal 18%). Seevastu on Ida-Virumaal enam aasta või vähem süstimisega tegelenud külastajaid – 45% (Tallinnas 35%).

Kolme küsitlusaasta jooksul on toimunud muutused kahes piirkonnas sarnased:

- 2005. aastal on suurem nende hulk, kes on süstinud 1 aasta või vähem. Tallinna puhul on erinevus oluline võrreldes 2004. aastaga, Ida-Virumaal võrreldes mõlema varasema küsitlusaastaga.
- Kõige rohkem 5 aastat ja kauem süstinud on olnud 2004. aastal. Mõlema piirkonna puhul on erinevus oluline võrreldes nii 2003. kui 2005. aastaga.
- Ida-Virumaa puhul tuleb lisaks esile erinevus ka 2-4 aastat süstinute hulgas – 2005. aastal on vähem 2-4 aastat narkootikume süstinud esmakülastajaid.

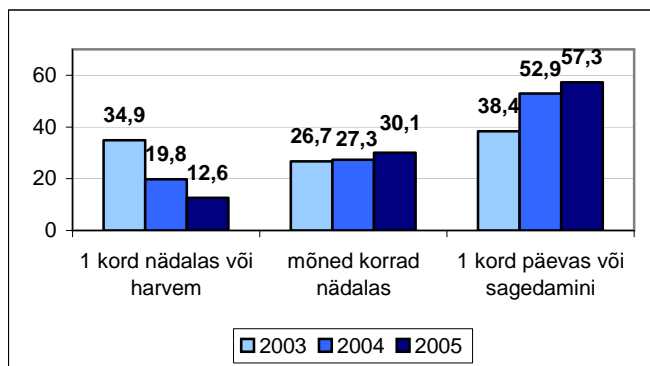
Narkootikumide süstimise sagedus

Narkootikumide süstimise sagedus on kolme aasta jooksul suurenenud. Kui 2003. aastal süstis viimase kuu aja jooksul vähemalt üks kord päevas 38%, siis 2004. aastal 49% ja 2005. aastal 58%. Samal ajal on vähenenud üks kord nädalas või harvem süstivate korduvklientide osakaal – 2003. aastal 35%, 2004. aastal 22% ja 2005. aastal 12% (vt joonis 18).

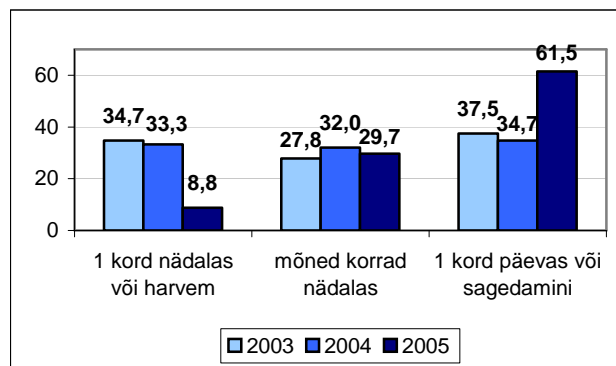

Joonis 18: Korduvklientide narkootikumide süstimise sagedus viimasel kuul 2003-2005 (%)

Sugude lõikes 2005. aasta andmed oluliselt ei erine. Kolme aasta jooksul on muutunud aga nii meeste kui naiste narkootikumide süstimise sagedus tihedamaks. Meeste puhul on muutus toimunud järk-järgult, naiste seas on muutus leidnud aset käesoleval aastal väga suure hüppena (vt joonis 19 ja 20).

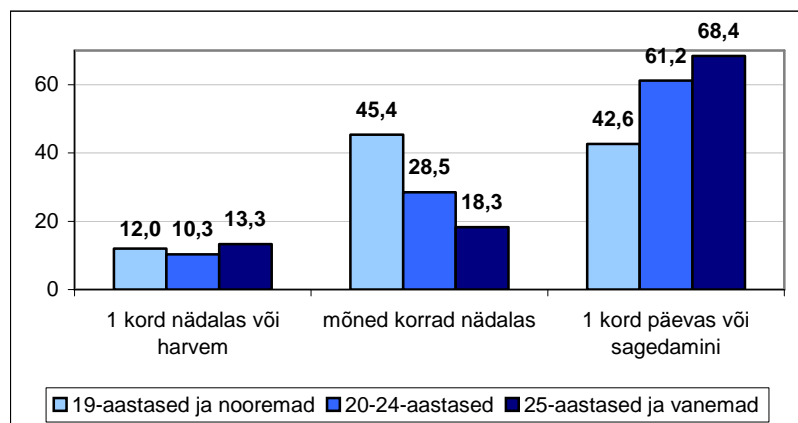

Joonis 19: Meessoost korduvklientide narkootikumide süstimise sagedus viimasel kuul 2003-2005 (%)

Joonis 20: Naissoost korduvklientide narkootikumide süstimise sagedus viimasel kuul 2003-2005 (%)

Vanemad korduvkliendid süstivad narkootikume sagedamini. Gruppidevahelised erinevused tulevad esile nende osas, kes süstivad mõned korrad nädalas ning üks kord päevas või enam. 19-aastaste ja nooremate seas on võrreldes teiste vanusrühmadega oluliselt rohkem mõned korrad nädalas süstivaid narkomaane ning vähem kord päevas või sagedamini süstijaid. Kaks vanemat vanusrühma siinjuures omavahel ei erine (vt joonis 21).

Joonis 21: Korduv klientide narkootikumide süstimise sagedus viimasel kuul vanusgruppide lõikes (%)

Kolme aasta jooksul on kõikides vanusrühmades narkootikumide süstimise sagedus muutunud tihedamaks. Konkreetselt on aset leidnud järgmised muutused:

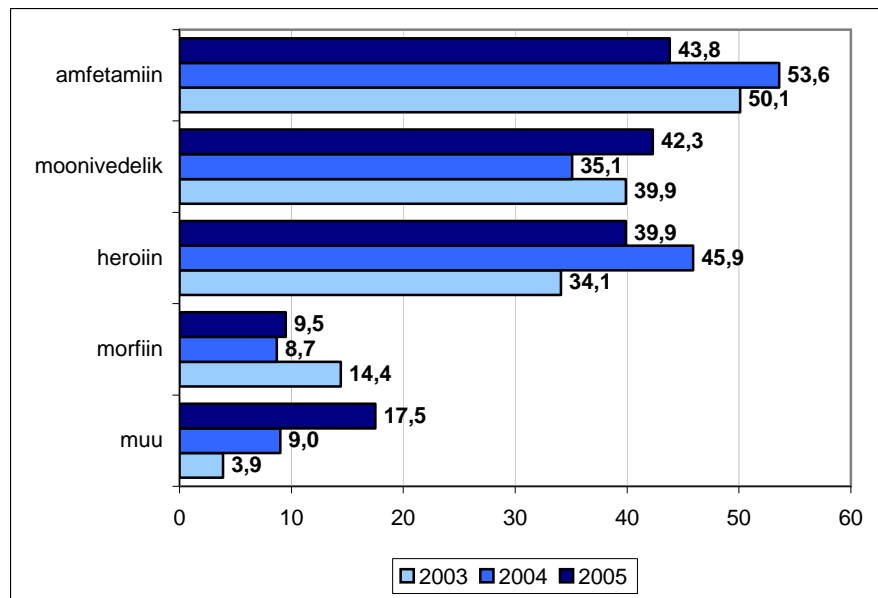
- 19-aastased ja nooremad – 2005. aastal on oluliselt vähem üks kord nädalas või harvem süstivaid korduv kliente (2005. aastal 12%, 2004. aastal 27% ja 2003. aastal 37%);
- 20-24-aastased – aasta-aastalt on vähenenud üks kord nädalas või harvem narkootikume süstivate klientide osakaal (2005. aastast tahapoole osakaalud vastavalt 10%, 21% ja 35%), 2005. aastal on võrreldes 2003. aastaga oluliselt rohkem kord päevas või sagedamini süstivaid kliente (osakaalud vastavalt 61% ja 41%, 2004. aastal 58%).
- 25-aastased ja vanemad – viimasel küsitlusaastal on klientide seas vähem kord nädalas või harvem süstivaid kliente. Andmed erinevad oluliselt võrdluses 2003. aastaga (osakaalud vastavalt 13% ja 33%, 2004. aastal 20%). Samuti on vähem mõned korrad nädalas süstijaid; erinevus on oluline võrreldes 2004. aastaga (osakaalud vastavalt 18% ja 32%, 2003. aastal 24%). Suurenenud on kord päevas või sagedamini süstivate korduvkülastajate osakaal (2005. aastal 68%, 2004. aastal 48% ja 2003. aastal 44%).

Piirkonna järgi tuleb esile, et Ida-Virumaal süstitakse narkootikume sagedamini kui Tallinnas. Erinevus ilmneb kord nädalas või harvem (Ida-Virumaal 4%, Tallinnas 23%) ja mõned korrad nädalas (Ida-Virumaal 35% ja Tallinnas 24%) süstivate korduv klientide hulgas.

Kolme aasta jooksul on muutunud Ida-Virumaa andmed, kus süstimissagedus küsitlusele eelnenud kuu jooksul on muutunud vastavalt üldisele trendile – aasta-aastalt on vähem kord nädalas või harvem süstivaid kliente (2005 – 4%, 2004 – 20%, 2003 – 35%) ning enam kord päevas või sagedamini süstijaid (2005 – 62%, 2004 – 48%, 2003 – 37%).

Süstitavad narkootikumid

Kõige rohkem süstiti viimase kuu aja jooksul korduv klientide seas amfetamiini, moonivedelikku ja heroini – nii väidab üle neljakümne protsendi vastanutest. Võrreldes 2004. aastaga on oluliselt vähenenud heroini ja amfetamiini tarvitajate osakaal ning tõusnud moonivedelikku süstivate narkomaanide hulk. Heroini tarvitajate tase on aastate lõikes olnud kõige kõrgem 2004. aastal, moonivedeliku tarvitajate osakaal samal aastal aga kõige madalam (vt joonis 22).

Joonis 22: Korduvklientide seas viimasel kuul enam süstitud narkootikumid 2003-2005 (%)

Muude tarvitatud narkootiliste ainetena nimetati: efedriin, efedron, perfugin, fentanüül (valge hiinlane) (n=38, 9,8%), hašiš (n=9), kanep (n=4), marihuaana, kokaiin, metadoon (n=5), oksükodoon meperedin, pratchebon meperedin, tidronodon oksimaffonibr, unerohi.

Grupeerides erinevaid narkootikume selgub, et 74% korduvklientidest tarvitab opiaate, 44% stimulaatoreid, 4% kanepiprodukte ning alla 1% ravimeid. Võrreldes varasemate aastatega on vähenenud stimulaatorite tarvitamine – 2003. aastal süstis neid 51% ja 2004. aastal 55%.

Keskmiselt on küsitlusele eelnenud kuu aja jooksul süstitud 1,5 erinevat ainet. Kolme küsitlusaasta võrdluses selgub, et 2003. aastal süstiti vähem erinevaid aineid – keskmiselt 1,4. 2004. aastal oli see näitaja 1,6. Korduvklientide hulgas, kes süstisid küsitlusele eelnenud kuu jooksul mitut erinevat ainet, on kõige levinumad ainete kombinatsioonid järgmised:

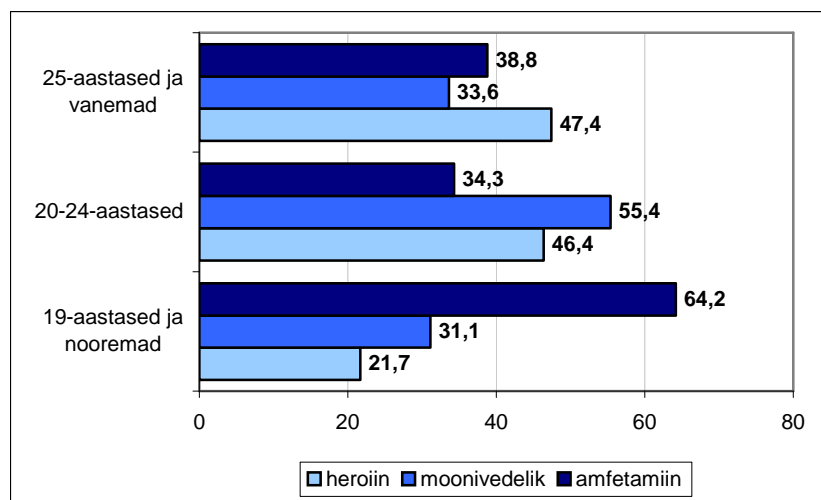
- heroiin ja moonivedelik (18%);
- heroiin ja amfetamiin (15%);
- heroiin, moonivedelik ja morfiin (11%);
- moonivedelik ja amfetamiin (10%).

2005. aastal meeste-naiste andmetes olulisi erinevusi esile ei tule. 2004. aastal oli võrreldes naistega meeste seas enam levinud moonivedelik. Kahe aasta võrdluses selgubki, et naised on hakanud oluliselt enam süstima moonivedelikku – 2004. aastal 20%, 2005. aastal 36%. Nii meeste kui naiste seas on võrreldes eelmise küsitlusaastaga vähem levinud amfetamiin. Meeste puhul on kahe aasta osakaalud vastavalt 51% ja 44% ning naiste puhul 62% ja 44%.

Vanusgrupiti on andmed esitatud joonisel 23. Üldistades võib esile tuua järgmised erinevused:

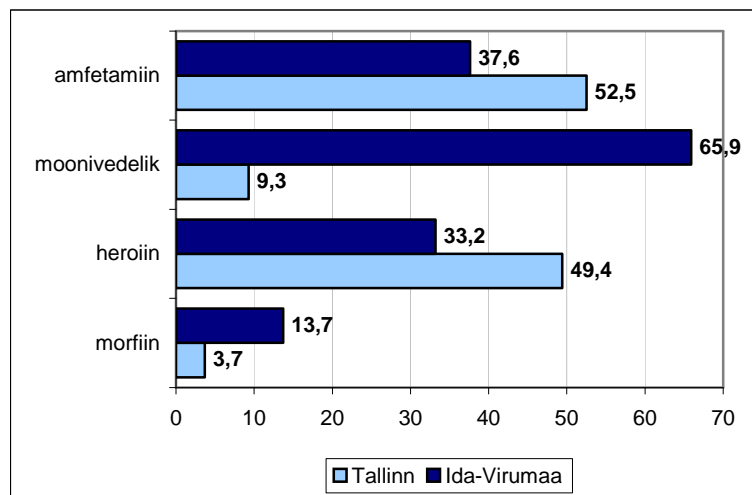
- 19-aastaste ja nooremate seas on sarnaselt varasemate aastatega kõige enam neid, kes süstivad amfetamiini. Vanemate vanusrühmadega võrreldes süstivad 19-aastased ja nooremad vähem heroini.
- 20-24-aastased süstivad enam moonivedelikku ja heroini. Moonivedeliku osas on erinevus oluline võrreldes nii noorema kui vanema vanusrühmaga, heroini osas võrreldes 19-aastaste ja noorematega. 2004. aastal oli enam süstivate narkootikumide seas ka amfetamiin, kuid 2005. aastaks on nende kasutajate osahulk langenud 12% võrra.

- 25-aastaste ja vanemate grupis on kõige levinum narkootikum heroiin. 2004. aastal oli samaväärselt ka amfetamiini tarvitajaid, kuid käesolevaks aastaks on nende osakaal vähenenud 10% võrra.

Joonis 23: Korduv klientide seas viimasel kuul enam süstitud narkootikumid vanusgruppide lõikes (%)

Sarnaselt kahele eelnenud küsitlusaastale on Tallinnas enam levinud heroiin ja Ida-Virumaal moonivedelik. Heroiini tarvitavad Tallinna klientidest pooled, Ida-Virumaal kolmandik. Moonivedelikku süstib kümnendik Tallinna klientuurist, Ida-Virumaal aga üle kuuekümne protsendi. Kui varasematel aastatel on amfetamiin olnud enam kasutusel Ida-Virumaal, siis 2005. aastal vastupidiselt Tallinnas. Esile tuleb oluline erinevus ka morfiini puhul, mida tarvitatakse enam Ida-Virumaal (vt joonis 24).

Joonis 24: Korduv klientide seas viimasel kuul enam süstitud narkootikumid regioonide lõikes (%)

Heroiini puhul on piirkondlik erinevus vähenemise suunas – võrreldes kahe varasema aastaga on Tallinnas 2005. aastal oluliselt vähem heroini tarvitajaid (2003. aastal 68%, 2004. aastal 63%). Moonivedeliku tarvitajate hulk on Ida-Virumaa SVP klientide hulgas võrreldes kahe eelmise aastaga tõusnud umbes viiendiku võrra (2003. aastal süstis moonivedelikku 44%, 2004. aastal 46%).

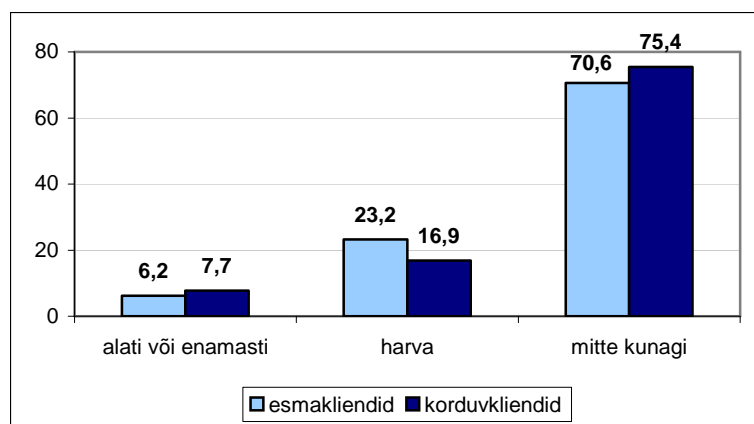
5. SÜSTALDE JAGAMINE JA PUHASTAMINE

Raporti viiendas peatükis antakse ülevaade süstalde jagamisest teistega ning sellest, kas ja millega SVP kliendid süstlaid puhastavad.

Süstalde jagamine

Süstimisega seotud riskikäitumise ulatust mõõdetakse indikaatori abil, mis kajastab nende narkomaanide hulka, kes viimase kuu aja jooksul ei jaganud narkootikume süstides teistega kordagi süstlaid¹. Mida väiksem on indikaatori väärtus, seda suurem on riskikäitumise tase.

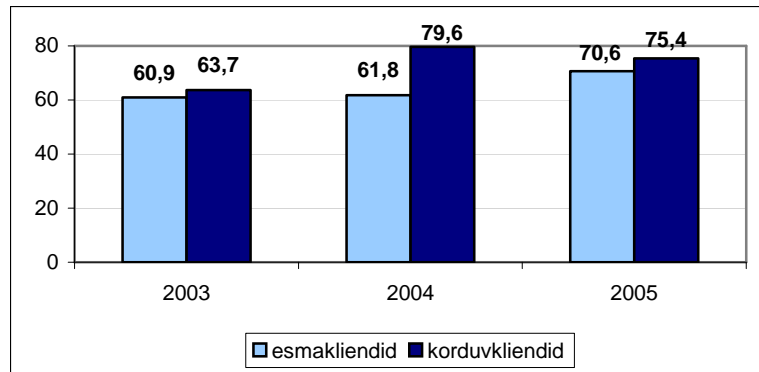
Sarnaselt varasemate aastatega moodustavad nii esma- kui korduvklientidest suurima grupi need, kes küsitlusele eelnenud kuu jooksul ei ole kordagi teistega ühiseid süstlaid kasutanud. Selle näitaja osas esma- ja korduvkliendid omavahel ei erine (5%-ne muutus ei ole statistiliselt oluline). Erinevus on oluline nende osas, kes on süstlaid jaganud harva (vt joonis 25).

Joonis 25: Klientide teistega süstalde jagamise sagedus viimasel kuul (%)

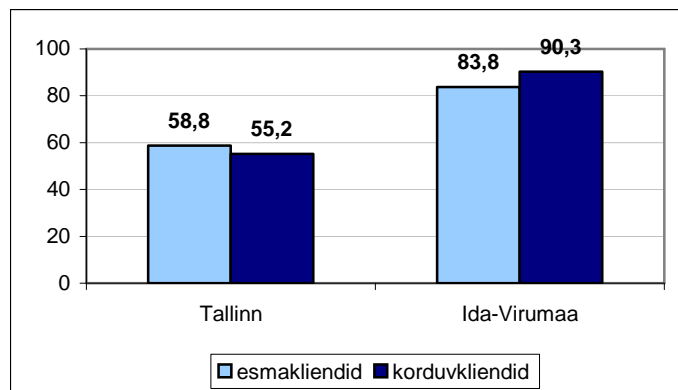
Joonisel 33 on näidatud indikaatori väärtus esma- ja korduvkülastajate seas läbi kolme aasta. Statistiliselt oluline erinevus klientide tüübi lõikes tuli esile 2004. aastal (positiivne muutus 18%). Võrreldes varasemate aastatega on 2005. aastal esmaklientide grupis umbes kümnendiku jagu rohkem neid, kes küsitlusele eelnenud kuu jooksul teistega süstlaid ei jaganud. Korduvklientide puhul erinevaid aastaid võrreldes toimus oluline tõus 2004. aastal ning viimasel küsitlusaastal on näitaja jäänud samale tasemele (vt joonis 26).

¹ Vt UNAIDS (2002), *Monitoring the Declaration of Commitment on HIV/AIDS. Guidelines on Construction of Core Indicators*. Geneva: UNAIDS

Joonis 26: Klientide teistega süstalde jagamise sagedus viimasel kuul 2003-2005(%)

Sarnaselt 2004. aastaga tuleb esile piirkondlik erinevus, kus võrreldes Ida-Virumaaga on Tallinnas nii esma- kui korduvklientide seas oluliselt vähem neid, kes küsitlusele eelnenud kuu jooksul ei jaganud teistega kordagi süstalt. Ida-Virumaal on 7%-ne erinevus esma- ja korduvkülastajate näitaja vahel statistiliselt oluline, Tallinnas ei ole muutust toimunud (vt joonis 27).

Joonis 27: Klientide teistega süstalde jagamise sagedus viimasel kuul piirkondade kaupa (%)

Süstalde puhastamine

Alates maist 2004 muudeti esmakülastajate ankeedis 2003. aasta kevadest kasutusel olnud küsimust süstalde puhastamise kohta (et hõlbustada vastamist). Analoogne muudatus viidi sisse ka korduvkülastajate ankeeti. Seetõttu ei ole järgnevas analüüsis võrreldud esmakülastajate andmeid varasemate aastatega ja korduvkülastajate andmeid 2003. aastaga.

Võrreldes esmakülastajatega on korduvklientide seas oluliselt vähem küsitlusele eelnenud kuu aja jooksul süstlaid puhastanud – osakaalud vastavalt 54% ja 41%. Võrreldes 2004. aastaga ei ole korduvkülastajate andmed muutunud.

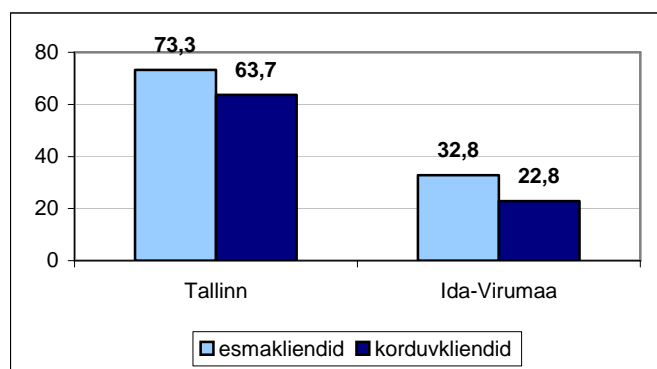
Vanusgrupiti tulevad esile järgmised erinevused:

- Esmakülastajate puhul eristuvad 20-24-aastased – võrreldes nooremate ja vanematega on selles vanusgrupis oluliselt vähem neid, kes küsitlusele eelnenud kuu jooksul puhastasid süstlaid – 46% (kahes teises vanusrühmas 59%).
- Korduvkülastajate puhul eristuvad teistest 25-aastased ja vanemad, kelle seas on võrreldes noorematega oluliselt rohkem süstlaid puhastanud – 52% (19- aastaste ja nooremate seas 35% ja 20-24-aastaste seas 35%).

- Esma- ja korduvklientide andmed erinevad oluliselt vaid 19-aastaste ja nooremate puhul – süstalt puhastanute osahulk on vähenenud 24% võrra.

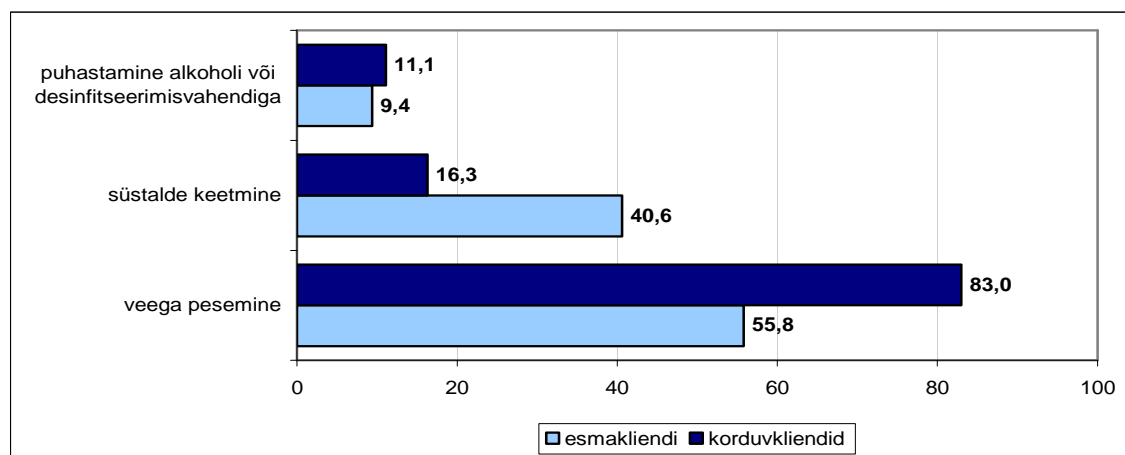
Piirkondlikud erinevused tulevad suurelt esile nii esma- kui korduvklientide seas. Sarnaselt eelmisele aastale on Tallinna klientide hulgas rohkem neid, kes puhastavad süstlaid. Erinevus kahe piirkonna vahel on 41% nii esma- kui korduvkülastajate seas. Nii Tallinna kui Ida-Virumaa puhul on võrreldes esmaklientidega korduvkülastajate seas vähem süstlaid puhastanud (vt joonis 28).

2004. aastaga võrreldes on Tallinna korduvkülastajate seas käesoleval aastal vähem süstlaid puhastanud – osakaalud vastavalt 76% ja 64%. Ida-Virumaal on näitaja jäänud eelmise küsitluskorra tasemele.

Joonis 28: Viimasel kuul süstlaid puhastanud kliendid piirkondade kaupa (%)

Kõige sagedamini on süstlaid puhastatud veega. Võrreldes esmaklientidega on korduvalt SVP-sid külastanute seas selline süstalde puhastamise viis eriti levinud. Esma- ja korduvkülastajate seas on korduvatest klientidest enam kasutatav süstalde puhastamise viis nende keetmine (vt joonis 29).

Joonis 29: Viimasel kuul kasutatud süstalde puhastamise vahendid (% süstlaid puhastanute)

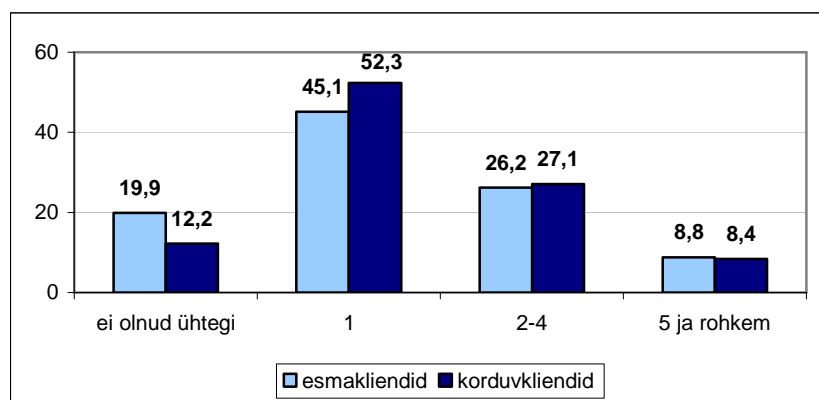
6. SEKSUAALPARTNERID JA KONDOOMI KASUTAMINE

Kuuendas peatükis esitatakse andmed SVP külastajate seksuaalpartnerite ja kondoomi kasutamise tavade kohta. Korduvkülastajatelt küsiti lisaks, kas nad on olnud seksuaalvahekorras raha või muu tasu eest.

Seksuaalpartnerid

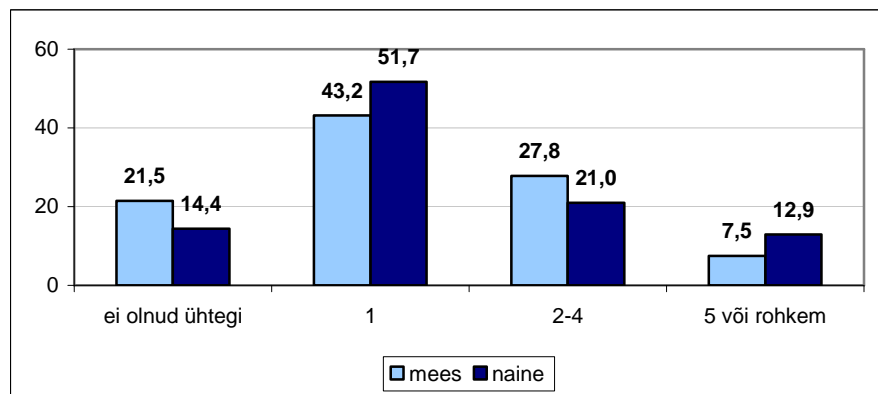
Esmaklientidest ei ole küsitlusele eelnenud kuu jooksul seksuaalvahekorras olnud viiendik ja korduvklientidest veidi rohkem kui kümnendik. Kõige enam on vastajate hulgas neid, kes on olnud seksuaalvahekorras ühe partneriga. Üle kolmandiku vastajatest märkis, et neil on viimasel kuul olnud vähemalt 2 seksuaalpartnerit. Esma- ja korduvkülastajate andmed erinevad omavahel nende vastajate hulga osas, kelle ei ole olnud ühtegi või on olnud üks seksuaalpartner (vt joonis 30).

Võrreldes varasemate aastatega on vähenenud nende korduvkülastajate osahulk, kes ei ole seksuaalvahekorras olnud – 2003. aastal oli selliseid kliente 20%, 2004. aastal 17% ning 2005. aastal veidi üle kümnendiku.

Joonis 30: Klientide seksuaalpartnerite arv viimasel kuul (%)

Esmaklientide puhul tulevad meeste ja naiste vahelised erinevused esile kõikide näitajate osas. Võrreldes naistega on meeste seas 7% rohkem neid, kes ei olnud küsitlusele eelnenud kuu jooksul seksuaalvahekorras ning samavõrra enam neid, kellel oli 2-4 partnerit. Võrreldes meestega on naiste hulgas 9% võrra enam SVP esmakliente, kellel oli kuu jooksul üks partner ning 5 või rohkem partnereid (5% võrra) (vt joonis 31).

Joonis 31: Esmaklientide seksuaalpartnerite arv viimasel kuul sugude lõikes (%)

Korduvklientide puhul tuleb sooline erinevus esile vaid nende osas, kellel on küsitlusele eelnenud kuu jooksul olnud 5 ja rohkem partnereid – võrreldes meestega on naiste seas selliseid oluliselt rohkem (osakaalud vastavalt 6% ja 15%).

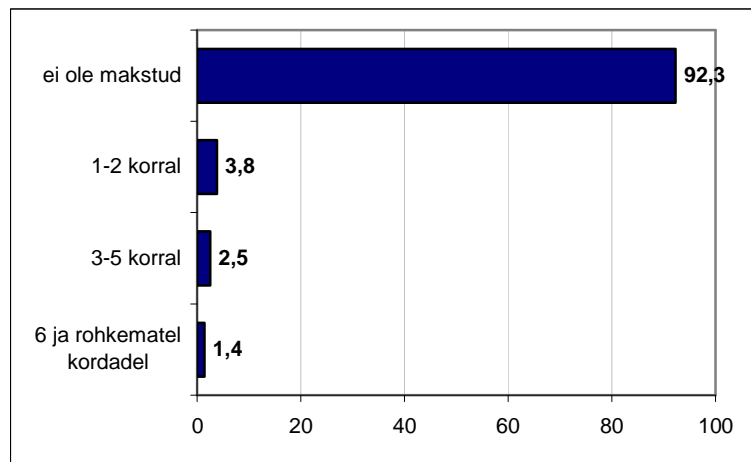
Vanusgrupiti ilmnevad erinevused vaid esmaklientide hulgas:

- 20-24-aastaste seas on kahe teise vanusgrupiga võrreldes oluliselt vähem neid, kes ei olnud küsitlusele eelnenud kuu jooksul seksuaalvahekorras – 16% (19 ja nooremate seas 24%, 25 ja vanemate seas 22%);
- 25-aastaste ja vanemate grupis on vähem 5 ja rohkema partneriga SVP esmakliente, kui noorimas vanusrühmas – osakaalud vastavalt 6% ja 12% (20-24-aastaste seas 9%).

Piirkondlikult on Ida-Virumaaga võrreldes Tallinna süstlavahetuse esmaklientide seas oluliselt enam neid, kellel oli eelnenud kuu jooksul 5 või enam seksuaalpartnerit (osakaalud vastavalt 5% ja 12%). Korduvklientide puhul tuleb piirkondlik erinevus esile nende osas, kes ei olnud seksuaalvahekorras ning kellel oli kuu jooksul 2-4 partnerit. Esimesel juhul on võrreldes Tallinnaga Ida-Virumaal viiendiku võrra vähem seksuaalvahekorras mitteolnuid – osakaalud vastavalt 24% ja 4%, teisel juhul on osakaalud vastavalt 19% ja 34%.

Seksuaalvahekord tasu eest

Raha või muu tasu eest (näiteks narkootikumide eest) on viimase kuu aja jooksul seksuaalvahekorras olnud 8% SVP-de korduvklientidest (vt joonis 32). 2005. aasta andmed ei erine kahe varasema aasta andmetest.

Joonis 32: Korduvklientidele viimasel kuul seksi eest rahast või muul viisil maksmise sagedus (%)

Võrreldes meestega on naised olnud tasu eest seksuaalvahekorras enam – osakaalud vastavalt 16% ja 5%. Naiste seas on oluliselt enam neid, kes on seda teinud küsitlusele eelnenud kuu jooksul 1-2 korral – 10% (meestest 2%) ning 6 ja rohkematel kordadel – 4% (meestest alla ühe protsendi).

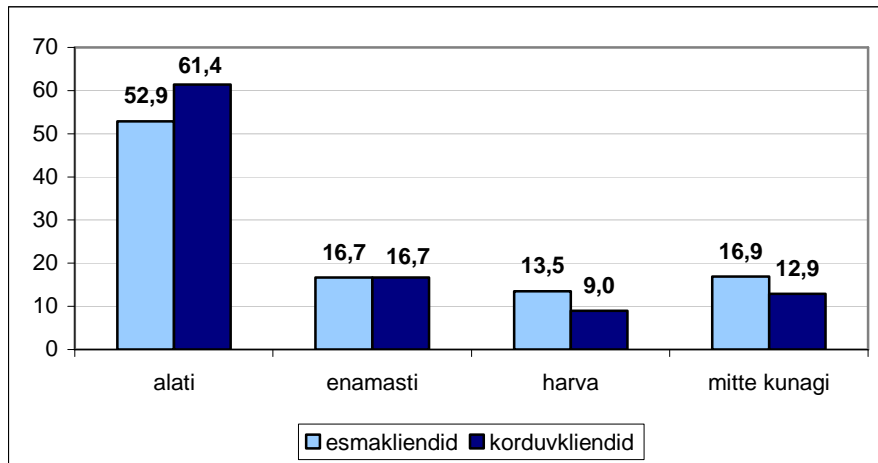
Kondoomi kasutamine

SVP-sid külastavate süstivate narkomaanide riskikäitumise taset seksuaalsuhetes hinnatakse kahe indikaatori abil:

- Süstivate narkomaanide protsent, kes viimase kuu aja jooksul kasutasid seksuaalvahekorras olles alati kondoomi.
- Süstivate narkomaanide protsent, kes viimase seksuaalvahekorra ajal kasutasid kondoomi.

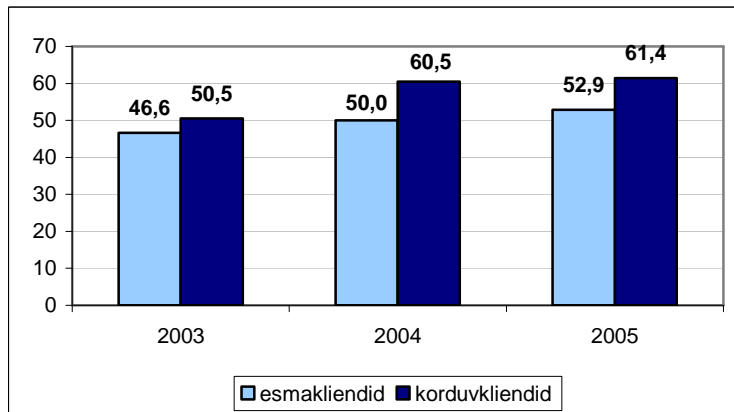
Mida suuremad on antud näitajad, seda väiksem on riskikäitumise tase.

Rohkem kui pooled nii esma- kui korduvkliendid on küsitlusele eelnenud kuu jooksul seksuaalvahekorras olles alati kondoomi kasutanud. Korduvkülastajate seas on selliselt vastajaid 9% võrra rohkem (vt joonis 33).

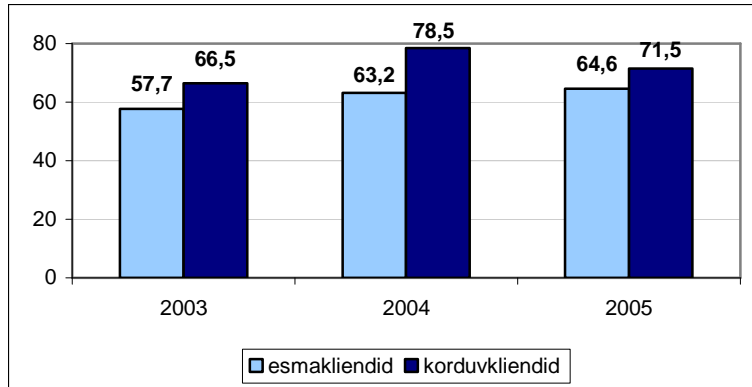
Joonis 33: Klientide kondoomi kasutamise sagedus viimasel kuul (% seksuaalvahekorras olnutest)

Kui 2003. aastal ei erinenud esma- ja korduvkliendid omavahel, siis kahel hilisemal aastal on erinevus olnud statistiliselt oluline. 2004.aastal oli positiivne muutus samas suurusjärgus, kui viimasel küsitlusaastal (vt joonis 34).

Joonis 34: Klientide kondoomi kasutamise sagedus viimasel kuul 2003-2005 (% seksuaalvahekorras olnutest)

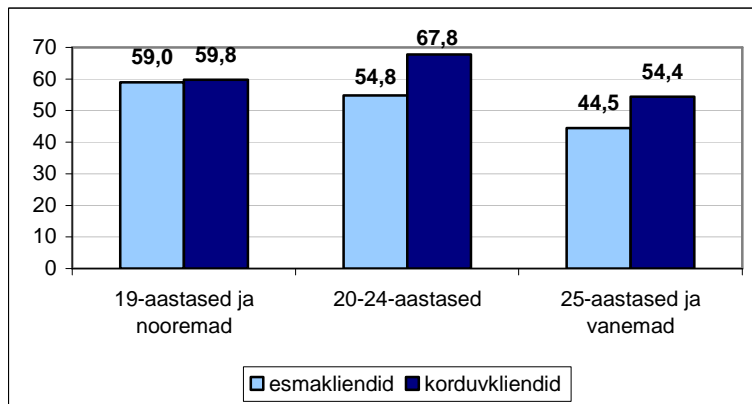
Viimase seksuaalvahekorra ajal kondoomi kasutanute osakaal on umbes kümnendiku võrra suurem kui nende vastajate hulk, kes kasutasid kondoomi alati küsitlusele eelnenud kuu aja jooksul. Sarnaselt alati kondoomi kasutajate andmetega on korduvkliendide seas esmakülastajatega võrreldes 9% rohkem neid, kes kasutasid kondoomi viimase seksuaalvahekorra ajal. 2003. aastal kliendi tüüpide vahel erinevus puudus, 2004. aastal oli positiivne muutus 15% (vt joonis 35).

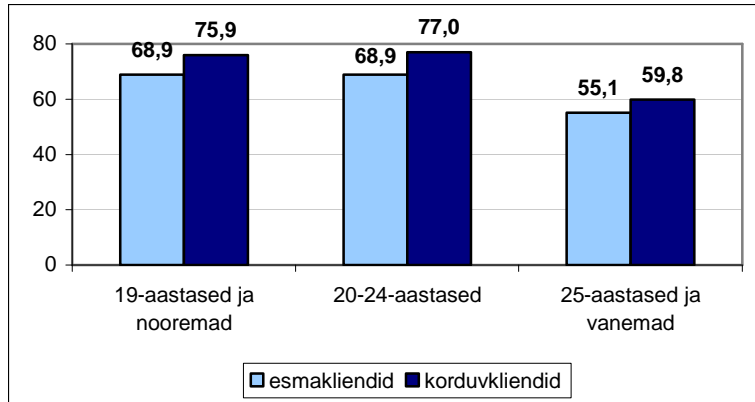
Joonis 35: Viimase seksuaalvahekorra ajal kondoomi kasutanud kliendid 2003-2005 (% seksuaalvahekorras olnutest)

Sarnaselt 2004. aastaga eristuvad vanusgruppides teistest 25-aastased ja vanemad, kelle seas on kondoomi kasutanute osakaal oluliselt väiksem – viimase kuu andmete puhul tuleb erinevus teistest vanusrühmadest esile esmaklientide seas, viimase seksuaalvahekorra andmete puhul nii esma- kui korduvkülastajate hulgas (vt joonis 36 ja 37).

Esma- ja korduvkülastajate andmeid võrreldes on positiivne muutus toimunud vaid 20-24-aastaste grupis, kus korduvklientide seas on 13% võrra rohkem neid, kes kasutasid küsitlusele eelnenud kuul alati kondoomi (vt joonis 36).

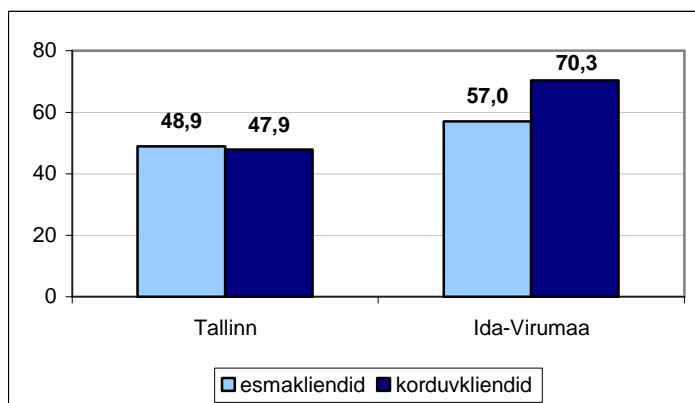

Joonis 36: Klientide kondoomi kasutamise sagedus viimasel kuul vanusrühmade kaupa (% seksuaalvahekorras olnutest)

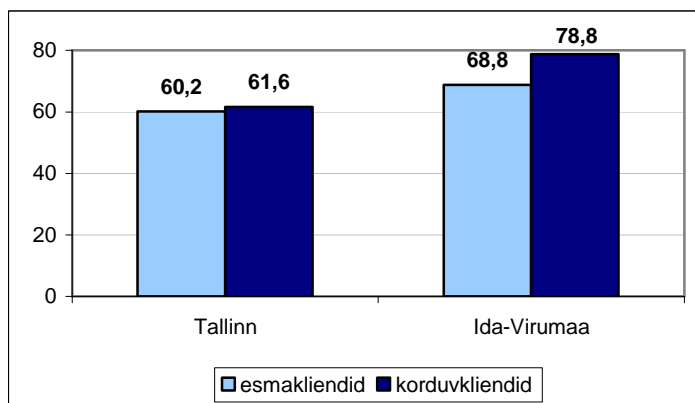

Joonis 37: Viimase seksuaalvahekorra ajal kondoomi kasutanud kliendid vanusrühmade kaupa (% seksuaalvahekorras olnutest)

Sarnaselt 2004. aastaga on Tallinnas nii esma- kui korduvklientide kondoomi kasutamise tase madalam kui Ida-Virumaal. Erinevus kondoomi kasutamises tuleb esile nii viimase kui viimase seksuaalvahekorra andmeid vaadates. Kondoomi kasutajate osakaal on SVP korduvkülastajate hulgas esmaklientidega võrreldes suurenenud vaid Ida-Virumaal (vt joonis 38 ja 39).

Joonis 38: Klientide kondoomi kasutamise sagedus viimasel kuul piirkondade kaupa (% seksuaalvahekorras olnutest)

Joonis 39: Viimase seksuaalvahekorra ajal kondoomi kasutanud kliendid piirkondade kaupa (% seksuaalvahekorras olnutest)

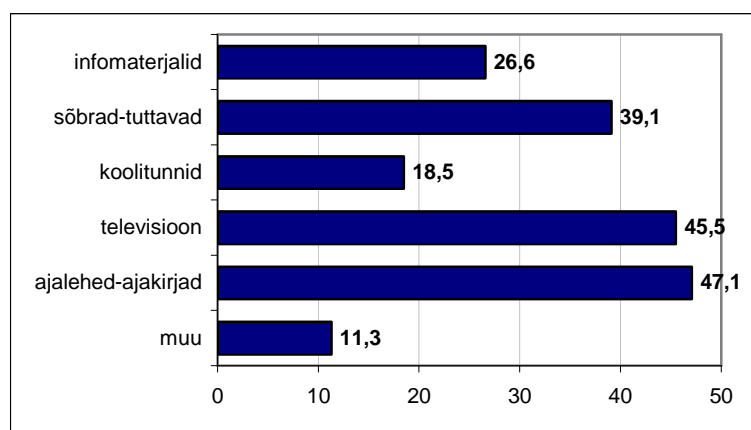
7. TEADMISED HIV-I LEVIKUTEEDEST JA HIV TESTI TEGEMINE

Seitsmendas peatükis antakse ülevaade SVP-de klientide teadlikkusest HIV-nakkuse levikuteedest ning infoallikatest, kust on saadud HIV/AIDS-i teemalist teavet enne süstlavahetuse külastamist.

Infoallikad HIV-ist ja AIDS-ist teabe saamisel

Esmakordselt koguti sellelaadset infot 2004. aasta uute klientide seas. Vastavalt muudetud ankeedi võtsid erinevad MTÜ-d kasutusele erineval ajal, mistõttu pole andmeid 2004. aastaga võrreldud.

4% esmaklientidest ei ole enne SVP külastamist kuskilt HIV-i ja AIDS-i kohta informatsiooni saanud. Ligi pooled vastanutest on saanud teavet ajalehtedest-ajakirjadest või televisioonist. Tähtsuselt kolmandale kohale jäävad HIV/AIDS-i teemalise info edastajatena sõbrad-tuttavad (vt joonis 40).

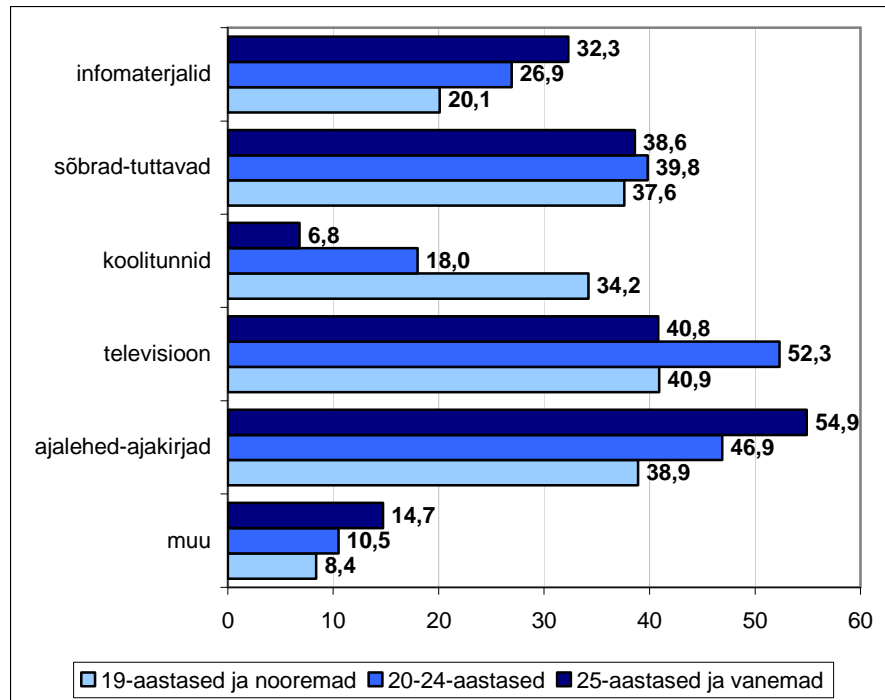

Joonis 40: Esmaklientide infoallikad HIV/AIDS-i kohta teabe saamisel (%)

Muudest allikatest nimetati kõige enam vanglat (n=29, 3%) ning arsti (n=10, 1%). Lisaks nimetati veel: Convictus (n=6), keskus (n=4), internet (n=3), AIDS-i Tugikeskus (n=2), metadooni ravikeskus, sotsiaaltöötaja, vabatahtlik, Soomes, baar, kino, tänav, vend.

Alagruppides tulevad esile järgmised erinevused:

- Võrreldes meestega on naised enam saanud HIV/AIDS-i kohta teavet koolitundidest – osakaalud vastavalt 17% ja 24%.
- Vanusgruppide vahelised erinevused on näidatud joonisel 41. Võrreldes vanematega on 19-aastased ja nooremad saanud vähem informatsiooni HIV-ist ja AIDS-ist ajalehtede-ajakirjade ning infomaterjalide vahendusel, rohkem aga koolitundidest. 20-24-aastased on võrreldes kahe ülejäänud grupiga enam saanud teavet televisioonist.
- Piirkonda analüüsi aluseks võttes on näha, et Ida-Virumaa kliendid on enam saanud informatsiooni ajalehtedest-ajakirjadest ja televisioonist – osakaalud vastavalt 52% ja 60% (Tallinnas on selliselt vastanute hulk vastavalt 43% ja 34%). Tallinna kliendid on enam teavet saanud infomaterjalidest – 29% (Ida-Virumaal 23%).

Joonis 41: Esmaklientide infoallikad HIV/AIDS-i kohta teabe saamisel vanusgruppide lõikes (%)

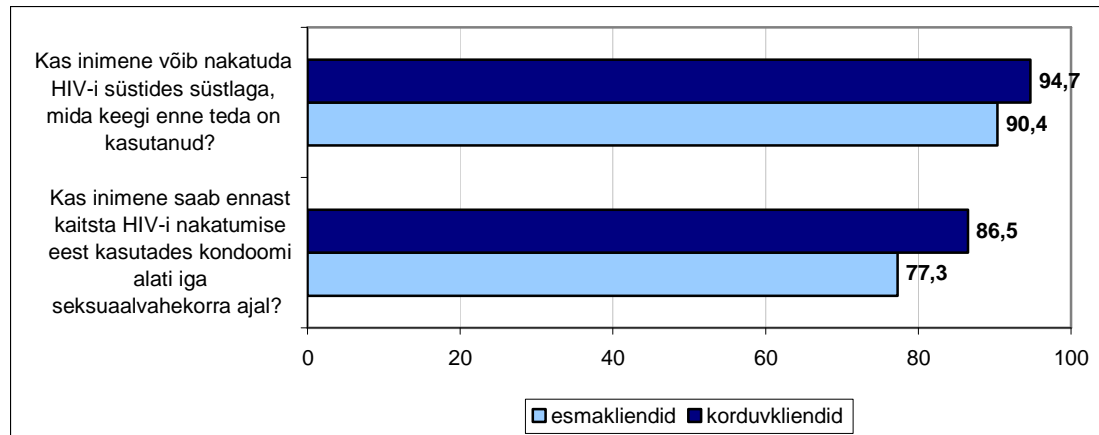
Teadmised HIV-i levikuteedest

Süstivate narkomaanide HIV-i levikuteedega seotud teadmiste taseme hindamiseks on kasutatud koondindikaatorit, mis on arvutatud kahe küsimuse põhjal:

- Kas inimene võib nakatuda HIV-i süstides süstlaga, mida keegi enne teda on kasutanud? (õige vastus: jaatav)
- Kas inimene saab ennast kaitsta HIV-i nakatumise eest kasutades kondoomi alati iga seksuaalvahekorra ajal? (õige vastus: jaatav)

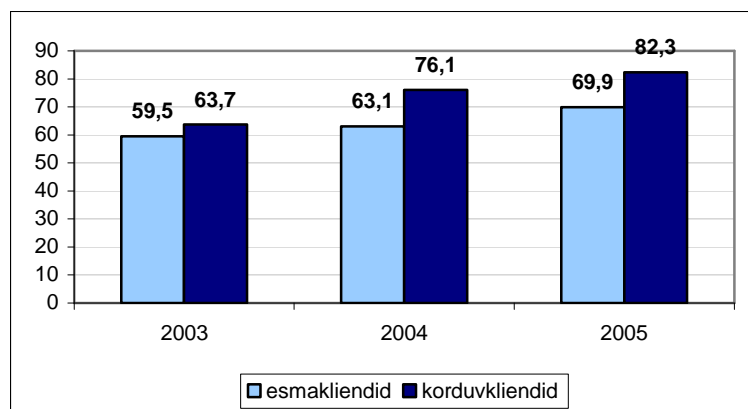
Indikaatori arvutamisel arvestati nende ankeedi täitnutega, kes vastasid korraga õigesti mõlemale küsimusele.

Nii esma- kui korduvklientidest on üle üheksakümne protsendi kursis sellega, et ühist süstalt kasutades on võimalik nakatuda HIV-i. Mõlema esitatud küsimuse puhul on korduvklientide seas esmakülastajatest enam õigesti vastanuid – süstimisega seotud küsimuse puhul on positiivne muutus 4% ning kondoomi kasutamisega seotud küsimuse puhul 9% (vt joonis 42).

Joonis 42: Klientide õiged vastused teadmiste küsimustele (%)

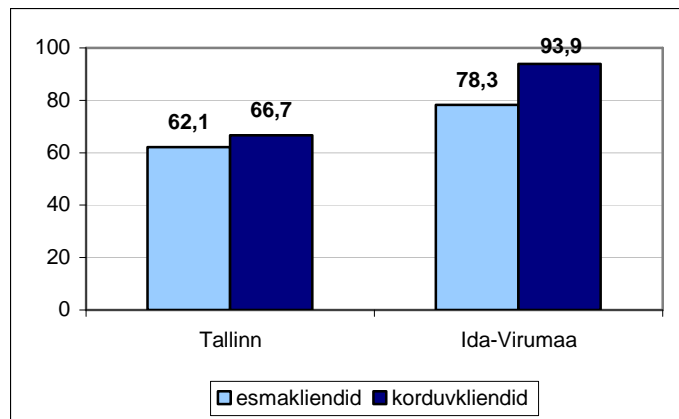
Kui välja arvutada kahe küsimuste põhjal teadmiste koondindikaator, on näha, et sarnaselt eelmisele aastale on ka 2005. aastal korduvklientide teadmised oluliselt paremad – positiivne muutus 12% (2004. aastal 13%, 2003. aastal ei olnud toimunud muutus statistiliselt oluline). Aasta-aastalt on nii esma- kui korduvkülastajate teadmiste tase paranenud (vt joonis 43).

Joonis 43: Klientide korrektsed teadmised HIV-i levikuteedest 2003-2005 (%)

Küsitletute alagruppides on toimunud muutused järgmised:

- SVP-de külastamise aja jooksul on oluliselt paranenud meessoost klientide teadmised (14% võrra), naiste kohta seda väita ei saa.
- Võrreldes esma- ja korduvklientide andmeid vanusgruppides tuleb teadmiste paranemine esile kõikides vanustes - 19-aastaste ja vanemate seas 15%, 20-24-aastaste grupis 11% ja vanimas vanusrühmas 12% võrra.
- Piirkondade järgi andmeid vaadates torkab silma nii esma- kui korduvklientide puhul, et Ida-Virumaa külastajate teadmised on oluliselt paremad Tallinna klientide teadmistest. SVP-de külastamise aja jooksul on näitaja tase suurenenud olulisel määral Ida-Virumaal klientide hulgas - 16% võrra (vt joonis 44).

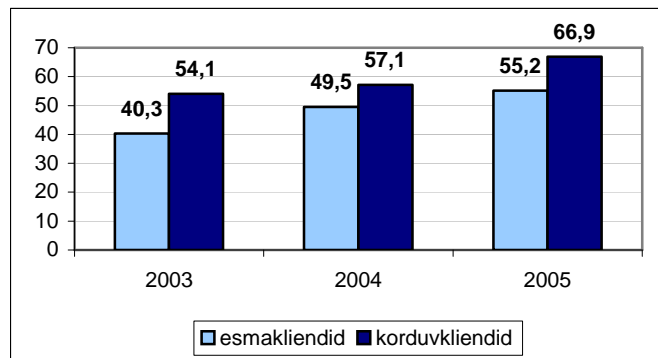

Joonis 44: Klientide korrektsed teadmised HIV-i levikuteedest piirkondade kaupa (%)

HIV-testi tegemine

Rohkem kui pooled nii esma- kui korduvklientidest on käinud küsitlusele eelnenud aasta jooksul HIV-testi tegemas. Sarnaselt varasematele aastatele on korduvklientide seas rohkem neid, kes on ennast HIV-le testinud – näitaja tõus 12%.

Kolme aasta jooksul on suurenenud testimas käinud esmaklientide osakaal – võrreldes 2003. aastaga on 2005. aastal selliseid emakülastajaid 15% rohkem. Ka testimas käinud korduvklientide osakaal on 2005. aastal oluliselt suurem kui kahel varasemal (vt joonis 45).

Joonis 45: Viimase aasta jooksul HIV-le testimas käinud kliendid 2003-2005 (%)

Esmaklientide andmeid vanusgrupiti analüüsidest tuleb sarnaselt 2004. aastaga esile trend, millekohaselt vanemate külastajate seas on rohkem ennast HIV-ile testinuid. Kui 19-aastastest ja nooremate grupis on selliseid 44%, siis 20-24-aastaste seas 58% ning 25-aastastest ja vanematest hulgas 60%.

8. RISKIRÜHMAD

Raporti viimases peatükis antakse ülevaade klientide riskikäitumise koondtasemest (haaravalt nii süstimise kui seksuaaleluga seotud riskikäitumist). Riskitasemete eristamiseks arvutati käitumist iseloomustav skoor, mille koostamisel võeti arvesse järgmisi komponente:

- süstalde jagamine teistega narkootikumide süstimisel viimase kuu aja jooksul (0 – ei kasutatud kordagi teistega ühist süstalt; 1 – kasutas teistega ühist süstalt);

- kondoomi kasutamine viimase kuu aja jooksul (0 – kasutas alati kondoomi; 1 – ei kasutanud alati kondoomi);
- kondoomi kasutamine viimase seksuaalvahekorra ajal (0 – kasutas kondoomi; 1 – ei kasutanud kondoomi).

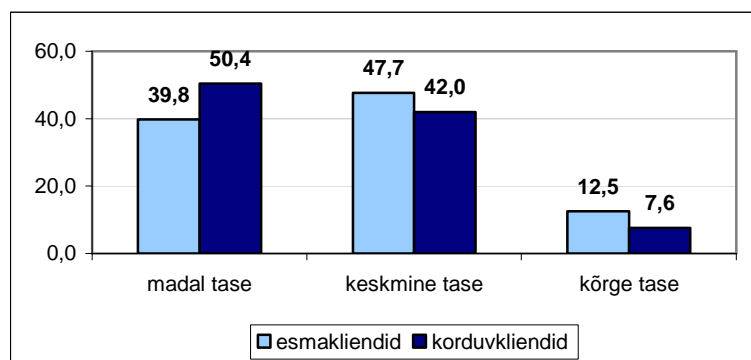
Peale toodud komponentide liitmist saadi riskikäitumise skoor vahemikus 0 kuni 3. Mida suurem on skoor, seda enam riskikäitumise komponente see sisaldab. Skoori alusel jaotati nii esma- kui korduvkliendid kolme gruppi:

- 1) madala riskitasemega grupp – üldine riskikäitumise skoor = 0;
- 2) keskmise riskitasemega grupp – üldine riskikäitumise skoor vahemikus 1-2;
- 3) kõrge riskitasemega grupp – üldine riskikäitumise skoor = 3.

Jagunemine riskirühmadesse

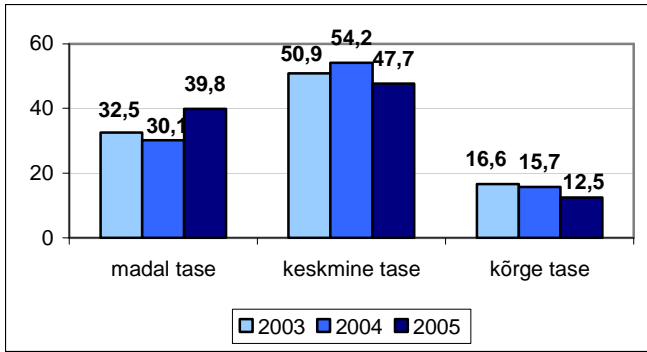
Esmaklientide hulgas moodustavad suurima rühma keskmise riskitasemega inimesed – veidi alla poole, ning korduvkliendide hulgas madala riskiga inimesed – 1/2 vastajatest. Korduvkliendide seas on esmakülastajatega võrreldes 11% võrra rohkem madala riskikäitumisega inimesi ning 6% võrra vähem keskmise riski ja 5% võrra vähem kõrge riskiga inimesi (vt joonis 46).

2004. aastal oli korduvkülastajate seas esmakülastajatega võrreldes 16% enam madala riskikäitumise tasemega inimesi ning 8% vähem nii keskmise kui ka kõrge riskikäitumisega narkomaane. 2003. aastal esines oluline erinevus maksimaalse riskiga grupis, keda oli korduvkülastajate seas 5% vähem.

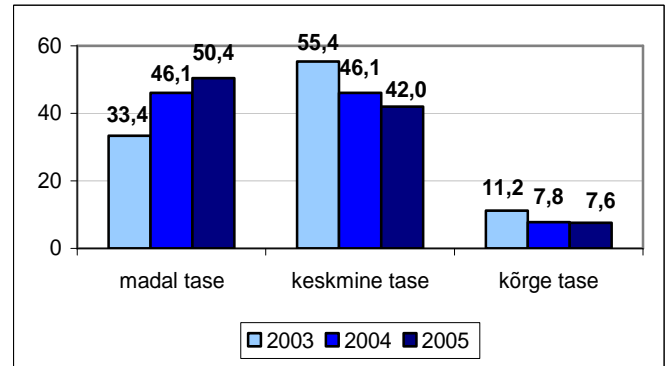

Joonis 46: Klientide jagunemine riskigruppidesse (%)

Kolme aasta andmeid võrreldes tuleb esmakülastajate seas esile 2005. aastal madala riskikäitumisega narkomaanide osakaalu kasv ning kõige riskeerivamalt käitujate vähenemine võrreldes kahe eelmise aastaga. Keskmise riskikäitumisega inimeste osakaal on suurim olnud 2004. aastal. Korduvkliendide puhul eristub 2003. aasta kahest järgnevast. Sellel aastal oli oluliselt vähem madala riskikäitumisega külastajaid ja rohkem keskmise ja kõrge riskiga kliente (vt joonis 47 ja 48).

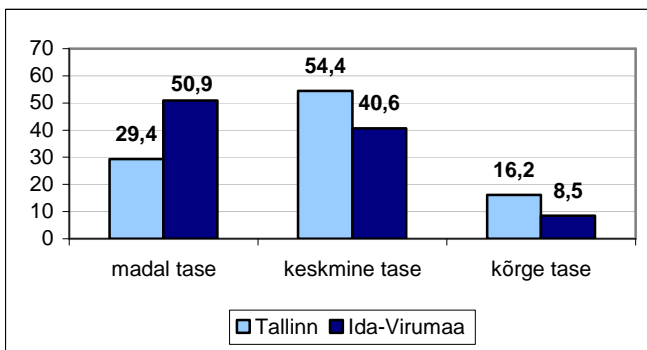
Joonis 47: Esmaklientide jagunemine riskigruppidesse 2003-2005 (%)

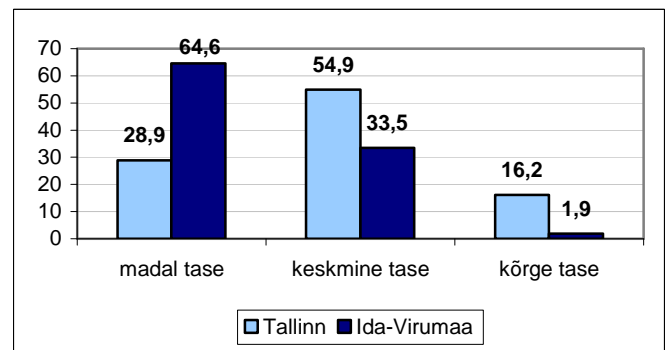
Joonis 48: Korduvklientide jagunemine riskigruppidesse 2003-2005 (%)

Alagruppides on riski tasemete andmed järgmised:

- Sugude lõikes võib 2005. aastal täheldada meeste riskikäitumise taseme vähenemist punktide külastamise aja jooksul. Kui esmaklientide seas on madala riskikäitumisega mehi 40%, siis korduvklientide seas kümnendiku võrra rohkem. Samal ajal on vähenenud oluliselt kõige riskeerivamalt käituvate meeste hulk – esmaklientide hulgas 13%, korduvklientide seas 7%.
- Vanusgruppides on SVP-de külastamise aja jooksul riskikäitumine vähenenud 20-24-aastaste hulgas, kus on olulisel määral (12% võrra) suurenenud madalaima riskiga inimeste osakaal.
- Piirkonda arvesse võttes tuleb esile, et võrreldes Tallinnaga on Ida-Virumaal nii uued kui korduvad kliendid süstimisel ja seksuaalkäitumises vähem riskivad. Riskikäitumise koondtase on SVP-de külastamise aja jooksul vähenenud Ida-Virumaal - 14% võrra on suurenenud madala riskitasemega vastajate hulk ning 7% vähenenud kõrge riski näitajaga vastajate osakaal (vt joonised 49 ja 50).

Joonis 49: Esmaklientide jagunemine riskigruppidesse piirkondade lõikes (%)

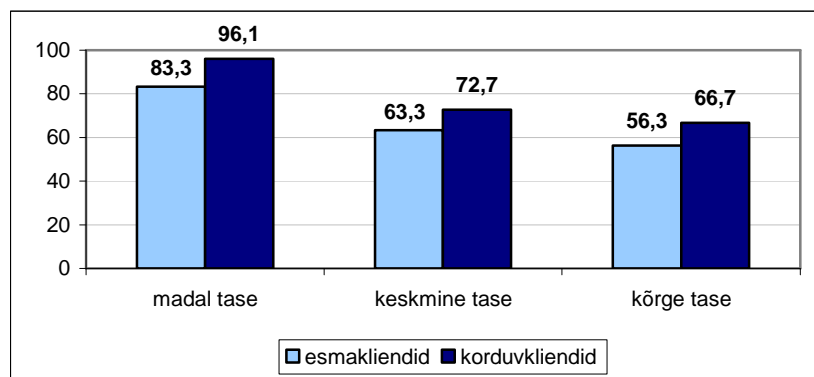

Joonis 50: Korduvklientide jagunemine riskigruppidesse piirkondade lõikes (%)

HIV-i levikuteedega seotud teadmised riskirühmades

Üldiselt võib öelda, et mida paremad on SVP külastajate teadmised, seda vähem on riskikäitumist süstimisel ja seksuaalsuhetes. Nii esma- ja korduvklientide seas on madala riskikäitumisega inimestel võrreldes teiste gruppidega paremad teadmised HIV-nakkuse levikuteedest ning kõige riskeerivamalt käituvate klientide teadmised on madalamad.

Esma- ja korduvkliente omavahel võrreldes tulevad positiivsed muutused esile madala ja keskmise riskitasemega gruppides, kus korduvklientide seas on umbes kümnendiku võrra enam neid, kellel on korrektsed teadmised HIV-nakkuse levikuteedest (vt joonis 51).

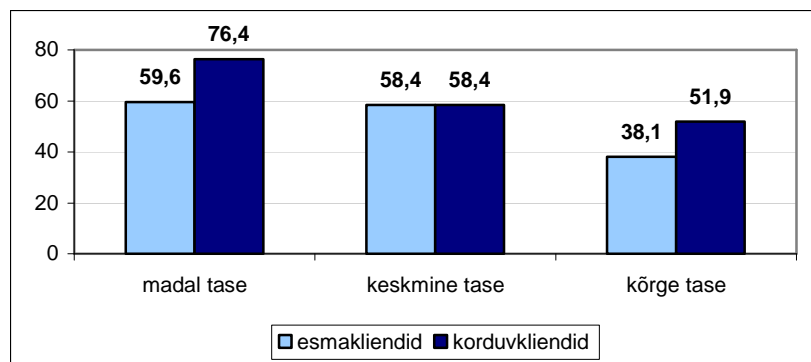

Joonis 51: HIV-i levikuteedest korrektseid teadmisi omavad kliendid riskigruppides (%)

HIV-testi tegemine riskirühmades

Esmaklientide hulgas on kõrge riski tasemega vastajate hulgas oluliselt väiksem hulk neid, kes on ennast HIV-le testinud, kui keskmise ja madala riskiga grupis. Korduvklientide seas on kõige rohkem HIV testi teinud narkomaane madala riskikäitumisega grupis.

SVP-de külastamise aja jooksul on muutunud madala riskiga klientide grupi andmed – korduvkülastajate seas on 17% enam neid, kes on vähemalt korra HIV testi teinud (vt joonis 52).

Joonis 52: HIV-testi teinud kliendid riskirühmades (%)

KOKKUVÕTE

Käesolev raport kajastab Tallinna ja Ida-Virumaa süstlavahetuspunktide esma- ja korduvklientide võrdlevat analüüsi, mida 2005. aastal teostati kolmandat korda. Analüüsis on kasutatud 1 218 esmakliendi ja 396 korduvkliendi anketeerimisel saadud andmeid.

Sotsiaal-demograafilised andmed

- Valdava enamuse klientidest moodustavad mehed, naised on ligi neljandiku jagu.
- Süstlavahetuse külastajate keskmine vanus on 23,0 aastat. Mehed on mõnevõrra vanemad kui naised.
- Suurima rahvusgrupi moodustavad venelased – üle kaheksakümne protsendi. Eestlaseid on umbes kümnendik ning muust rahvusest kliente 5% ringis.

- Kõige suurema grupi, pooled vastanutest, moodustavad narkomaanid, kes ei õpi ega tööta. Kolmandik klientuurist kuulub töötavate ning kümnendik õppivate inimeste hulka.

Süstlavahetuspunktide külastamine

- Esmakülastajatest kõige suurem osakaal (rohkem kui kolmveerand) on SVP-de kohta informatsiooni saanud oma sõpradelt-tuttavatelt. Aasta-aastalt on sõprade-tuttavate tähtsus infoedastajatena tõusnud. Samuti on järjest olulisemaks teabeallikaks muutunud infomaterjalid.
- Pooled korduvklientidest on külastanud SVP-sid kauem kui 1 aasta ning üle neljakümne protsendi ühest kuust kuni ühe aastani. Vähem kui ühe kuu jooksul on süstlavahetuses käinud alla kümnendiku korduvklientidest. Aasta-aastalt on punktide külastusperiood pikenenud.
- 2/3 klientidest külastavad punkte vähemalt üks kord nädalas, ülejäänud osa mõned korrad kuus või harvem.
- Ligi pooled korduvklientidest on saanud küsitlusele eelnenud kuu jooksul ühel külastusel rohkem kui 10 süstalt. Neid, kes saavad vaid ühe süstla korraga, on mõne protsendi jagu. Kolmveerand külastajatest võtab süstlaid ka oma kaaslastele. Alati või enamasti toovad kasutatud süstlaid SVP-desse tagasi rohkem kui 3/4 klientidest. Kolme aasta jooksul on punktist ühel külastuskorral saadud süstalde arv suurenenud ning sagenenud kasutatud süstalde tagasi toomine.
- Pooled korduvklientidest on küsitlusele eelnenud kuul saanud süstlavahetusest ühel külastuskorral 6 või enam kondoomi. Veidi üle kümnendiku väidavad, et neil ei ole kondome vaja läinud. Võrreldes 2004. aastaga on tugevalt suurenenud nende osakaal, kes on punktist korraga kaasa saanud rohkem kui 10 kondoomi.
- Valdav enamus korduvkliente väitsid, et neile on SVP-de külastamise käigus räägitud HIV/AIDS-i, süstimise ja kondoomi kasutamisega seotud teemadel. Mõnevõrra vähem kajastamist on leidnud desinfitseerimisvahendite kasutamine.

Narkootikumide süstimine

- 40% esmakordselt süstlavahetusse saabuvatest klientidest on süstimisega tegelenud ühe aasta vältel või vähem, kolmandik on seda teinud 2-4 aastat. Veerandil esmakülastajatest on punkti saabumise hetkeks süstimise staaži 5 või enam aastat. Võrreldes kahe varasema aastaga on 2005. aastal suurenenud vähem kui ühe aasta vältel süstinute osahulk.
- Ligi kuuskümmend protsenti korduvklientidest on küsitlusele eelnenud kuu jooksul süstinud vähemal ühel korral päevas. Kolme aasta jooksul on süstimissagedus suurenenud – igal aastal on umbes kümnendiku võrra tõusnud kord päevas või sagedamini süstivate narkomaanide osakaal.
- Kõige enam tarvitatakse SVP korduvklientide seas amfetamiini, moonivedelikku ja heroini – neid aineid on küsitlusele eelnenud kuul tarvitanud umbes nelikümmend protsenti vastanutest. Võrreldes 2004. aastaga on vähenenud amfetamiini ja heroini süstijate osakaal ning tõusnud on moonivedelikku tarvitavate narkomaanide hulk.

Süstalde jagamine ja puhastamine

- Suurima grupi nii esma- kui korduvklientidest moodustavad need, kes ei kasutanud küsitlusele eelnenud kuu jooksul teistega kordagi ühist süstalt – üle seitsmekümne protsendi. Esma- ja korduvkülastajate andmed omavahel statistiliselt oluliselt ei erine (osakaalud vastavalt 70,6% ja 75,4%).
- Võrreldes esmakülastajatega on korduvklientide seas oluliselt vähem küsitlusele eelnenud kuu jooksul süstlaid puhastanud narkomaane – osakaalud vastavalt 54% ja 41%. Kõige enam puhastatakse süstlaid veega pestes.

Seksuaalpartnerid ja kondoomi kasutamine

- Küsitlusele eelnenud kuu jooksul ei olnud seksuaalvahekorras olnud viiendik esmaklientidest ja pisut rohkem kui kümnendik korduvklientidest. Kõige suurema grupi moodustavad kliendid, kelle on olnud 1 seksuaalpartner – umbes pooled vastanutest. Üle kolmandikul vastajatest märkis, et neil on olnud 2 või enam seksuaalpartnerit.
- Raha või muu tasu eest on eelnenud kuul seksuaalvahekorras olnud 8% SVP-de korduvklientidest.
- Korduvklientide hulgas on esmaklientidega võrreldes 9% võrra rohkem neid, kes kasutasid küsitlusele eelnenud kuu jooksul seksuaalvahekorras olles alati kondoomi (osakaalud vastavalt 52,9% ja 61,4%).
- Võrreldes alati kondoomi kasutanutega on viimase seksuaalvahekorra ajal kondoomi kasutanud klientide osahulk kõrgem. Ka antud näitaja puhul erinevad esmakliendid korduvalt punkte külastavatest narkomaanidest 9% võrra (osakaalud vastavalt 57,7% ja 66,5%)

Teadmised HIV-i levikuteedest

- Võrreldes esmaklientidega on korduvklientide hulgas 12% võrra rohkem neid, kes omavad korrektseid teadmisi HIV-nakkuse levikuteedest (osakaalud vastavalt 69,9% ja 82,3%).
- Indikaatorküsimusi eraldi vaadeldes on esma- ja korduvkliendid enam kursis sellega, et ühist süstalt kasutades on võimalik nakatuda HIV-i – õigesti vastas üle üheksakümne protsendi. Kondoomi kasutamisega seotud küsimusele vastas õigesti kolmveerand esmaklientidest ja üle kaheksakümne protsendi korduvklientidest. Mõlema küsimuse puhul on korduvkülastajate teadmised esmaklientidega võrreldes paremad.
- Aasta-aastalt on nii esma- kui korduvkülastajate teadmised HIV-i levikuteedest paranenud.

HIV-testi tegemine

- Rohkem kui pooled nii esma- kui korduvklientidest on küsitlusele eelnenud aasta jooksul käinud ennast HIV-ile testimas. Erinevus kliendigruppide vahel on 12% (osakaalud vastavalt 55% ja 67%).
- Võrreldes varasemate aastatega on HIV-testi tegemas käinute osahulk suurenenud.

Riskirühmad

- Esamaklientide hulgas moodustavad suurima rühma keskmise riskitasemega inimesed – veidi alla poole anketeeritutest. Korduvklientide hulgas kuulub enim inimesi madala riskikäitumisega gruppi – 1/2. Korduvklientide seas on esmakülastajatega võrreldes 11% võrra rohkem madala riskikäitumisega inimesi, 6% võrra vähem keskmise riski ja 5% võrra vähem kõrge riskikäitumisega inimesi.
- Kolme aasta andmed näitavad riskikäitumise vähenemist nii esma- kui korduvklientide hulgas.
- Mida paremad on vastajate teadmised HIV-nakkuse levikuteedest, seda vähem käitutakse süstimisel ja seksuaalsuhetes riskivalt.

Piirkondade lõikes tulid esile järgmised erinevused:

- Tallinna SVP-de esmakülastajad on narkootikume kauem süstinud kui kliendid Ida-Virumaal.
- Ida-Virumaa korduvkülastajate hulgas süstitakse narkootikume sagedamini, kui Tallinnas.
- Ida-Virumaal on kõige enam süstitavaks narkootikumiks moonivedelik, Tallinnas amfetamiin ja heroiin.
- Ida-Virumaa SVP-de klientide teadmiste üldine tase on oluliselt kõrgem kui Tallinnas (nii esma- kui korduvkülastajate hulgas).
- Ida-Virumaa süstlavahetuse kliendid jagavad teistega vähem süstlaid ja kasutavad seksuaalvahekorras enam kondoomi kui Tallinna punktide külastajad (nii esma- kui korduvkülastajad).

Analoogsed piirkondade vahelised erinevused ilmnesisid ka eelmisel küsitlusaastal.